

Militära frågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som dels rör Försvarsmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling, dels övnings- och skjutfält. I betänkandet behandlar utskottet även andra frågor som rör det militära försvaret, bl.a. förslag om försvarsmaktsorganisationen, övningsverksamhet, övnings- och skjutfält, stöd till samhället och vindkraft. Utskottet föreslår att riksdagen avslår de övriga motionsyrkandena.

I betänkandet finns 21 reservationer (S, M, SD, C, V, L, KD, -).

Behandlade förslag

Ett sextiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden.....	8
Försvarsmaktsorganisationen	8
Övningsverksamhet	11
Utbildningsfrågor m.m.	14
Hemvärdet	15
Cyberfrågor	18
Övnings- och skjutfält	20
Frivilligorganisationer	23
Förvaring av vapen	25
Försvarsmaktens uniformsreglemente	26
Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer	27
Upphandlingsfrågor	29
Prio	33
Vindkraft	34
Översyn av systemet med adjutanter	36
Reservationer	39
1. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (SD, -)	39
2. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (KD)	40
3. Övningsverksamhet, punkt 2 (M)	40
4. Övningsverksamhet, punkt 2 (KD).....	41
5. Utbildningsfrågor m.m., punkt 3 (SD, -)	42
6. Hemvärdets status i försvarsmaktsorganisationen, punkt 4 (M, C, L, KD).....	42
7. Hemvärdets fortsatta utveckling, punkt 5 (M).....	43
8. Cyberfrågor, punkt 6 (M)	44
9. Övnings- och skjutfält, punkt 7 (SD, -)	44
10. Moratorium om övnings- och skjutfält, punkt 8 (S, V)	45
11. Frivilligorganisationer, punkt 9 (M)	46
12. Frivilligorganisationer, punkt 9 (SD, -)	46
13. Frivilligorganisationer, punkt 9 (C).....	47
14. Försvarsmaktens uniformsreglemente, punkt 11 (SD, -).....	48
15. Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer, punkt 12 (SD, -)	48
16. Upphandlingsfrågor, punkt 13 (S, V)	49
17. Innovationsupphandlingar , punkt 14 (M)	49
18. Prio, punkt 15 (SD, -)	50
19. Vindkraft, punkt 16 (SD, -)	51
20. Vindkraft, punkt 16 (V).....	51
21. Översyn av systemet med adjutanter, punkt 17 (V).....	52
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	53
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	53

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Försvarsmaktsorganisationen

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1132 av Edward Riedl (M),

2017/18:1197 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,

2017/18:1654 av Krister Hammarbergh (M),

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4–8, 10, 60, 63 och 74,

2017/18:3038 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 9,

2017/18:3105 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 14, 17, 19–22, 24 och 26–29.

Reservation 1 (SD, -)

Reservation 2 (KD)

2. Övningsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 49 och

2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 10 och 11.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (KD)

3. Utbildningsfrågor m.m.

Riksdagen avslår motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 33, 34, 36, 42 och 45.

Reservation 5 (SD, -)

4. Hemvärnets status i försvarsmaktsorganisationen

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 9 och

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 18.

Reservation 6 (M, C, L, KD)

5. Hemvärnets fortsatta utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:169 av Jeff Ahl (SD) yrkande 1 och

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 19 och 20.

Reservation 7 (M)

6. Cyberfrågor

Riksdagen avslår motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 27–30.

Reservation 8 (M)

7. Övnings- och skjutfält

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 21 och 52,

2017/18:2914 av Jesper Skalberg Karlsson (M) och

2017/18:3266 av Roger Richtoff (SD).

Reservation 9 (SD, -)

8. Moratorium om övnings- och skjutfält

Riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om att ett moratorium mot utveckling av befintliga övnings- och skjutfält bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 16.

Reservation 10 (S, V)

9. Frivilligorganisationer

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 51,

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 21 och

2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C).

Reservation 11 (M)

Reservation 12 (SD, -)

Reservation 13 (C)

10. Förvaring av vapen

Riksdagen avslår motion

2017/18:169 av Jeff Ahl (SD) yrkandena 2–4.

11. Försvarsmaktens uniformsreglemente

Riksdagen avslår motion

2017/18:3267 av Roger Richtoff och Mikael Jansson (båda SD).

Reservation 14 (SD, -)

12. Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer

Riksdagen avslår motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 23.

Reservation 15 (SD, -)

13. Upphandlingsfrågor

Riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om ansvaret för Försvarsmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 46.

Reservation 16 (S, V)

14. Innovationsupphandlingar

Riksdagen avslår motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 45.

Reservation 17 (M)

15. Prio

Riksdagen avslår motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 43.

Reservation 18 (SD, -)

16. Vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 62 och

2017/18:3393 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 19 (SD, -)

Reservation 20 (V)

17. Översyn av systemet med adjutanter

Riksdagen avslår motion

2017/18:2120 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 21 (V)

Stockholm den 26 april 2018

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Beatrice Ask (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (-), Jan R Andersson (M), Kent Härstedt (S), Daniel Bäckström (C), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Lotta Johnsson Fornarve (V), Mikael Oscarsson (KD) och Mattias Ottosson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18. Motionerna behandlar frågor om det militära försvaret. De förslag som utskottet behandlar gäller bl.a. Försvarsmaktens grundorganisation, hemvärnet, övningsverksamhet, frivilligorganisationer och vindkraft.

Utskottet besökte den 11 april 2018 Livgardet för att få information om vidmakthållande och upphandling av de varor och tjänster som behövs i förråd, service och verkstäder för Försvarsmaktens förbandsverksamhet.

Bakgrund

Till grund för försvarets nuvarande inriktning och Försvarsmaktens nuvarande organisation ligger riksdagens beslut Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) från den 16 juni 2015. I beslutet fastställdes, i enlighet med regeringens förslag, målen för det militära och det civila försvaret samt inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016. Utskottet anförde i betänkandet Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 (bet. 2014/15:FöU11) att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

Utskottet lämnade över avsnitt 4 Säkerhetspolitiken från regeringens proposition till ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (bet. 2014/15:UFöU5). Utskottet anförde att den svenska solidaritetsförklaringen som riksdagen antagit 2009 (prop. 2008/09:140, yttr. 2008/09:UU4y, bet. 2008/09:FöU10) har en bred omfattning och att den inkluderar olika former av katastrofer och angrepp, dvs. inte enbart militära väpnade angrepp. Dessutom anförde utskottet att cyberattacker, terrorism och katastrofer orsakade av människor särskilt lyfts fram i den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011. I betänkandet framhöll det sammansatta utskottet att det liksom regeringen anser att hot mot freden och vår säkerhet bäst avvärs i gemenskap och i samverkan med andra länder. Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska samarbeten kompletterar varandra och stärker säkerheten i vår del av världen.

I betänkandet Försvarspolitik (bet. 2017/18:FöU3) behandlade utskottet motionsförslag om bl.a. försvarspolitikens inriktning, försvarets förmåga och internationella samarbeten.

I betänkandet Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (bet. 2017/18:FöU4) behandlade utskottet regeringens skrivelse 2017/18:213 Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet

samt motioner från den allmänna motionstiden som berör informations- och cybersäkerhet.

I slutet av 1990-talet beslutade regeringen att den parlamentariskt sammansatta försvarsberedningen skulle svara för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden och inför regeringens förslag till riksdagen i viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor redovisa sin syn på dessa. Den 15 maj 2014 presenterade Försvarsberedningen den försvarspolitiska rapporten Försvaret av Sverige – Starkare försvar för en osäker tid. Den 9 januari 2017 beslutade chefen för Försvarsdepartementet om nya anvisningar för Försvarsberedningens arbete. Den 20 december 2017 presenterades delrapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025. Försvarsberedningens slutrapport ska redovisas senast den 14 maj 2019 och ligga till grund för en ny inriktningsproposition.

Utskottets överväganden

Försvarsmaktsorganisationen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Försvarsmaktsorganisationen.

Jämför reservation 1 (SD, -) och 2 (KD).

Motionerna

I motion 2017/18:1132 anför Edward Riedl (M) att regeringen bör se över möjligheten att tillåta byggandet av en inomhusanläggning för skyddscentrum i Umeå. Försvarets skyddscentrum för kemiska och biologiska vapen i Umeå har enligt motionären en unik kompetens där det finns möjligheter för soldater att öva i kemiska miljöer. En utbyggnad skulle ytterligare förbättra övningsverksamheten.

I motion 2017/18:1197 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1 anføres att Visby flygplats bör utvecklas. Gotland har ett särskilt strategiskt läge, men för att Gotland ska kunna fortsätta att vara ett nav i Östersjön krävs enligt motionären investeringar i infrastruktur.

I motion 2017/18:1654 av Krister Hammarbergh (M) föreslår motionären att regeringen undersöker möjligheterna att upprätta en komplett armégarnison i Boden. Motionären anför att en avgörande faktor för uppbyggandet av svensk försvarsförmåga är samtränade förband. En komplett garnison behövs för att svenska arméförband ska kunna öva i den utsträckning som är nödvändig.

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anføres att Sverige ska ha ett försvar med en sådan styrka och sammansättning att det skapar en hög tröskeleffekt som avskräcker en motståndare. I yrkande 4 föreslås att Sverige delas in i åtta militärområden som ett stöd för beslutsfattande och samordning på olika nivåer. I yrkande 5 föreslår motionärerna att marinbas öst, marinbas väst samt marindetachment i Härnösand och Fårösund sätts upp inom fem år. I yrkande 6 föreslås att de svenska arméförbanden ska organiseras och ledas i tre fördelningar, och i yrkande 63 föreslås att dessa arméfördelningar ska genomföra krigsförbandsövningar minst vart sjätte år. I yrkande 7 föreslås att sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad i Stockholm samt tre amfibiebrigader succesivt sätts upp. I yrkande 8 föreslår motionärerna att 40–50 bataljoner successivt sätts upp som fördelningsresurser. I yrkande 10 föreslås att ledningscentraler och andra mål som är av högt värde för en motståndare ska finnas i bergrum eller skyddas på annat sätt. I yrkande 60 föreslår motionärerna att det tas fram planer för att återupprätta Upplands flygflottilj i Uppsala och Hälsinge flygflottilj i Söderhamn för att stärka luftförsvaret av Stockholm. I yrkande 74 föreslås att ett gendarmeri med tyngre

vapen och offensivare taktik än den reguljära polisen sätts upp med placering i Stockholm, Göteborg och Malmö. I motion 2017/18:3105 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 2 föreslår motionärerna att regeringen inrättar Gotlands regemente som organisationsenhet i Försvarsmakten och lokaliserar det till Visby.

I motion 2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) anför motionärerna att den gällande försvarsöverenskommelsen är ett viktigt första steg för ett starkare svenskt försvar men att mer behöver göras. I yrkande 14 föreslås att regeringen ser över möjligheten att placera tung kustrobot på Gotland. I yrkande 17 föreslås att möjligheten att placera ut ett kvalificerat artillerisystem på Gotland ses över. I yrkande 19 föreslår motionärerna att möjligheten att öka arméns anfallsförmåga ses över, och i yrkande 20 föreslås att möjligheten att avsevärt förstärka stridsgruppen på Gotland ses över. I yrkande 21 ges förslag på att se över möjligheten att organisera en stridsgrupp av brigadstorlek för skyddet av Stockholmsområdet. I yrkande 22 föreslås att möjligheten att utveckla fartygsförbandens förmåga att snabbt ombasera från en kuststräcka till en annan ses över. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 24 att regeringen ser över möjligheten att förstärka sjöstridskrafterna för att säkerställa möjligheten till skydd av import och mottagande av utländsk hjälp i anslutning till västkusten samtidigt som sjöstrid bedrivs på ostkusten. I yrkande 26 föreslår motionärerna att luftvärnet ges kapaciteten att täcka minst två större geografiska områden samt Gotland. I yrkande 27 föreslås att man ser över möjligheten att utöka antalet baser där luftstridskrafterna kan omlokalisera stridsflyget, och i yrkande 28 föreslås att möjligheten att skyndsamt inrätta ett kvalificerat markskydd av luftstridskrafterna ses över. Slutligen föreslår motionärerna i yrkande 29 att möjligheten att förstärka luftstridskrafternas basorganisation ses över.

I motion 2017/18:3038 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 9 anføres att det trots Försvarsmaktens svåra läge finns en tydlig rationaliseringspotential i Försvarsmaktens högkvarter som bör omhändertas. Motionärerna föreslår därför att ett tydligt rationaliseringskrav sätts på Försvarsmaktens högkvarter.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat grundorganisatoriska frågor i bl.a. betänkandena 2013/14:FöU9 och 2015/16:FöU3. Utskottet framhöll då att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation, vilket gjordes i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i december 2004 (prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Riksdagen beslutade då om grundorganisationens omfattning och förbandens lokalisering. Med detta som grund reglerar regeringen Försvarsmaktsorganisationen i förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten. Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) innebar inga förändringar i grundorganisationen. Det innebar att riksdagen godkände

regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016.

I betänkande 2014/15:FöU11 om den försvarspolitiska inriktningen 2016–2020 konstaterade utskottet att det värdesätter den samsyn som råder mellan regeringen och Försvarsmakten när det gäller organisationens utformande. Utskottet konstaterade vidare att det delar regeringens bedömning att krigsförbanden i första hand bör utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Utskottet ansåg vid beredningen av frågorna att det inte fanns skäl att ompröva enskilda delar av den helhet som grundorganisationen utgör och som riksdagen har fattat beslut om. När det gäller Försvarsmaktens och andra myndigheters verksamhet har riksdagen dessutom i de inledande bestämmelserna till budgetlagen (2011:203) beslutat att hög effektivitet ska eftersträvas och god hushållning ska iakttas (1 kap. 3 § budgetlagen).

I betänkande 2016/17:FöU6 konstaterade utskottet återigen att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation. I enlighet med utskottets tidigare ställningstaganden ansåg utskottet att det inte fanns skäl att ompröva enskilda delar av den grundorganisation eller den försvarsmaktsorganisation som riksdagen hade fattat beslut om.

Den 10 november 2016 fattade regeringen beslut om att Fortifikationsverket (FortV) får genomföra nybyggnation av en inomhusträningsanläggning för Totalförsvarets skyddscentrum i Umeå till en kostnad av högst 135 miljoner kronor i 2014 års prisläge (Fi2015/00193/SFO). Beslutet ersatte därmed ett tidigare beslut från den 18 november 2010 där FortV fått ett medgivande till denna investering men till en lägre kostnad. Arbetet med att färdigställa underlag för upphandling pågår i samverkan mellan Försvarsmakten och FortV.

Den 9 januari 2017 beslutade chefen för Försvarsdepartementet om nya anvisningar för Försvarsberedningens arbete. Den 20 december 2017 presenterades delrapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025. Försvarsberedningens slutrapport ska redovisas senast den 14 maj 2019 och ligga till grund för en ny inriktningsproposition.

Utskottets ställningstagande

Försvarsutskottet konstaterar åter att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation. Med riksdagens beslut som grund reglerar regeringen Försvarsmaktens organisation i myndighetens instruktion. Inom ramen för riksdagens och regeringens beslut om grundorganisation är det Försvarsmaktens ansvar att bestämma verksamhetens utformning.

Försvarsberedningen har på regeringens uppdrag påbörjat arbetet med att ta fram underlag som vägledning för en ny inriktning av försvaret för perioden efter 2021. I enlighet med utskottets tidigare ställningstaganden anser inte

utskottet att det finns skäl att föregå Försvarsberedningens arbete genom att ompröva enskilda delar av den grundorganisation eller den försvarsmaktsorganisation som riksdagen har fattat beslut om.

Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden om försvarsmaktsorganisationen.

Övningsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Försvarsmaktens övningsverksamhet.

Jämför reservation 3 (M) och 4 (KD).

Motionerna

I motion 2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 10 och 11 föreslår motionärerna att det genomförs beredskapskontroller och beredskapsövningar för att se i vilken mån den existerande försvarsmaktsorganisationen har förmåga att med kort varsel inta en högre beredskap. Beredskapskontroller och beredskapsövningar är mycket angelägna eftersom Försvarsmakten i dag består av nyorganiserade förband som ska understödjas av en ny logistikorganisation. Systemet måste därför enligt motionärerna prövas och svagheter identifieras och åtgärdas.

I motion 2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 49 anförs att det finns en stor potential i att vidareutveckla samarbetet och ytterligare samöva med Nato och USA när det gäller luftförsvaret. Under övningen Aurora samövade Försvarsmakten med amerikanska Patriotförband. Motionärerna föreslår att detta samarbete utvecklas.

Bakgrund och tidigare behandling

Av det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11) framgår det att utskottet instämmer i regeringens bedömning att det militära försvaret snabbt behöver stärkas och att det därför är viktigt att vidta åtgärder för att förbättra krigsförbandens förutsättningar att verka. Regeringen framhöll i detta sammanhang bl.a. vikten av övningar, mobiliseringsplanering, mobiliserings- och beredskapsövningar och förstärkningar av vissa förmågor. Regeringen framhöll även att det är avgörande att krigsförband är personellt och materiellt uppfyllda samt samövade. Bedömningen var att man bör öka övningsverksamheten och tillgodose grundläggande behov av bl.a. personlig utrustning, sambandsmateriel, ammunition och standardfordon. Övningar och kontroller beskrevs som väsentliga för att upptäcka brister och för att åtgärda svagheter i systemet som påverkar effektiviteten och förmågan till mobilisering. Utskottet framhöll

även vikten av gemensamma övningar för Regeringskansliet och Försvarsmakten samt andra berörda myndigheter inför en situation med höjd beredskap, och ansåg att relationen till riksdagens krigsdelegation skulle uppmärksammas i detta sammanhang.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för verksamhetsåret 2017 framgår att man under 2017 genomförde försvarsmaktsövningen Aurora som är den största övningen i sitt slag på över 20 år. Utöver detta genomfördes en omfattande övningsverksamhet inom stridskrafterna och hemvärnet samt i gemensamma ledningsövningar. Även krigsförbandsövningar och repetitionsutbildningar har genomförts.

I betänkande 2016/17:FöU6 skrev utskottet att man lade stor vikt vid vad som anförts i inriktningsbeslutet om att det militära försvaret snabbt behöver stärkas och ansåg att det därför var viktigt att vidta åtgärder för att förbättra krigsförbandens förutsättningar att verka. Riksdagen beslutade under 2016 att ge regeringen ökade befogenheter att sända väpnade styrkor utomlands för övning och annan utbildning. Inom ramen för den försvars- och säkerhetspolitiska inriktningen gav det regeringen ökade möjligheter att besluta om exempelvis övningar som Försvarsmakten ska delta i utomlands för att öka förbandens krigsduglighet.

Utskottet betonade vikten av bl.a. övningar, mobiliseringsplanering samt mobiliserings- och beredskapsövningar i detta sammanhang. Inriktningen var att övningsverksamheten bör öka. Försvarsuppgörelsen hade möjliggjort viktiga ekonomiska förstärkningar av förbandsanslaget, och i budgetpropositionen redovisade regeringen att övningsverksamheten ökade (prop. 2015/16:1 utg.omr. 6). Utskottet välkomnade en ökad övningsmängd och en högre komplexitet i övningarna och utgick från att regeringen på detta sätt fortsatte att verka för att krigsdugligheten ökade i enlighet med den inriktning som det försvarspolitiska inriktningsbeslutet angav. Utskottet utgick vidare från att övningsverksamheten med den givna inriktningen även i fortsättningen skulle komma att visa vilja och förmåga att värna svenskt territorium och höja tröskeln mot angrepp, hot och påtryckningar. När det gällde samövning mellan olika myndigheter kunde utskottet dessutom konstatera att det fanns en övningsinriktning för perioden från 2016 som angav att tvärssektoriella övningar skulle öka på både nationell och regional nivå fram till 2018.

När det gällde frågan om att USA bör samöva med Patriotsystemet på svenskt territorium konstaterade utskottet att det finns rutiner för hur internationella övningar planeras. Utgångspunkten är i första hand deltagande försvarsmaktens övningsmålsättningar och därefter ett ställningstagande till vilka förbandsbidrag och vilka vapensystem som krävs för att uppnå de gemensamma övningsmålsättningarna. Enligt gällande ordning beslutar regeringen om att Försvarsmakten ska få förhandla och ingå avtal med deltagande länders myndigheter och sedan få bjuda in dessa. Regeringen beslutar dessutom om tillträde enligt tillträdesförordningen samt om undantag från vapenlagen. Utskottet bedömde inte att det var ändamålsenligt i strävan att öka försvarets operativa förmåga att förändra ordningen så att regeringen i

ett första steg skulle besluta om vilka vapensystem som ska användas vid en övning. Utskottet bedömde vidare att en reciprocitet vid förändrade rutiner för övningsplanering vore högst olycklig om den innebar att ett annat lands regering skulle kunna kräva att den svenska försvarsmakten medförde vissa utpekade vapensystem vid en internationell övning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger stor vikt vid vad som anförts i inriktningsbeslutet om att det militära försvaret snabbt behöver stärkas. Utskottet vill i det sammanhanget betona vikten av övningar, mobiliseringsplanering samt mobiliserings- och beredskapsövningar. Inriktningen har varit och fortsätter att vara att övningsverksamheten bör öka. I budgetpropositionen redovisar regeringen att övningsverksamheten är omfattande (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6). Utskottet ser positivt på den omfattande övningsverksamheten och utgår från att regeringen på detta sätt fortsätter att verka för att krigsdugligheten ökar i enlighet med den inriktning som det försvarspolitiska inriktningsbeslutet anger.

När det gäller frågan om att vidareutveckla samarbetet och ytterligare samöva luftförsvaret med Nato och USA kan utskottet konstatera att det i dag finns rutiner för hur internationella övningar planeras. Enligt gällande ordning beslutar regeringen om att Försvarsmakten ska få förhandla och ingå avtal med deltagande länders myndigheter och sedan få bjuda in dessa. Regeringen beslutar dessutom om tillträde enligt tillträdesförordningen samt om undantag från vapenlagen. Utskottet bedömer inte att det är ändamålsenligt i strävan att öka försvarets operativa förmåga att förändra ordningen så att regeringen i ett första steg skulle besluta om vilka vapensystem som ska användas vid en övning. Utskottet anser att det vid förändrade rutiner för övningsplanering vore högst olyckligt om det på motsvarande sätt skulle innebära att ett annat lands regering skulle kunna kräva att den svenska försvarsmakten medför vissa utpekade vapensystem vid en internationell övning.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2017/18:3827 yrkandena 10 och 11 och 2017/18:3222 yrkande 49.

Utbildningsfrågor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utbildning, mönstring och anställningsvillkor.

Jämför reservation 5 (SD, -).

Motionerna

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att den tidigare mönstringen av unga män och kvinnor var viktig för att få människor att engagera sig aktivt i försvarssektorn och för en ökad folkförankring. I motionen anføres att samtliga unga män och kvinnor bör mönstras på en mönstringsplats. I yrkande 33 föreslår motionärerna att en tredygnskurs i grundläggande överlevnad ska hållas för alla i uniform i samband med mönstringen. I yrkande 34 föreslår motionärerna en värnpliktsutbildning av ca 10 300 värnpliktsuttagna soldater årligen. I yrkande 36 anføres att befintliga tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) bör överföras till värnpliktig placering och att kontinuerligt tjänstgörande personal (GSS/K) bör erbjudas tillsvidareanställning. I yrkande 42 anføres att lätta infanteribataljoner ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärnet. I yrkande 45 anför motionärerna att officersutbildningen behöver ändras för att på ett bättre sätt tillmötesgå krigsförbandens behov. De föreslår därför en förändrad struktur för officersutbildningen.

Bakgrund och tidigare behandling

Vid behandlingen av regeringens försvarspolitiska inriktningsproposition 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:F6U11, rskr. 2014/15:251) instämde utskottet i regeringens bedömning att den enskilt viktigaste delen under den kommande försvarsinriktningsperioden är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Enligt utskottet, liksom för regeringen, var det av avgörande betydelse att alla krigsförband är bemannade, utrustade och samövade för att lösa sina uppgifter. Bland annat framhölls vikten av övningar, mobiliseringsplaner, mobiliserings- och beredskapsövningar och förstärkningar av vissa förmågor. Vidare framhöll utskottet vikten av att Försvarsmakten rekryterar, utvecklar och vidmakthåller den personal som krävs för att genomföra verksamheten.

I betänkandet Militära frågor (bet. 2016/17:F6U6) skrev utskottet att Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från målen för det militära försvaret samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap. Precis som vid tidigare beredningstillfällen betonade utskottet vikten av väl avvägda prioriteringar som tar hänsyn till den samlade operativa

värderingen och förmågan att möta ett väpnat angrepp. I likhet med tidigare bedömde utskottet att det inte fanns skäl att komplettera eller förändra prioriteringarna i den nu gällande försvarspolitiska inriktningen och gjorde bedömningen att det inte fanns behov av ytterligare riktlinjer inom området.

När utskottet behandlade försvarets förmåga i betänkandet Försvarspolitik (bet. 2017/18:FöU3) ställde utskottet sig bakom det som regeringen anfört om att Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från målen för det militära försvaret samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap. Utskottet betonade vikten av väl avvägda prioriteringar som tar hänsyn till den samlade operativa värderingen och förmågan att möta ett väpnat angrepp. Utskottet såg då inga skäl att komplettera eller förändra prioriteringarna i den nu gällande försvarspolitiska inriktningen.

Utskottets ställningstagande

Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från målen för det militära försvaret samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap. Precis som vid tidigare beredningstillfällen vill utskottet betona vikten av väl avvägda prioriteringar som tar hänsyn till den samlade operativa värderingen och förmågan att möta ett väpnat angrepp.

I likhet med tidigare bedömer utskottet att det inte finns skäl att komplettera eller förändra prioriteringarna i den nu gällande försvarspolitiska inriktningen i de avseenden som motionärerna föreslår. Sådana förändringar bör enligt utskottet omhändertas i samband med Försvarsberedningens pågående arbete och utformandet av en ny försvarspolitisk inriktning. Utskottet avstyrker därmed samtliga motionsyrkanden.

Hemvärnet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hemvärnet.
Jämför reservation 6 (M, C, L, KD) och 7 (M).

Motionerna

I motion 2017/18:169 av Jeff Ahl (SD) yrkande 1 anförs att huvuddelen av den krigsplacerade personalen bör ha sin personliga utrustning, inklusive eldhandvapen, hemma för att påskynda och förenkla mobilisering. Krigsförbandens övriga utrustning bör förvaras i mobiliseringsförråd.

I motion 2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 9 anförs att regeringen bör se över möjligheten att öka hemvärnets status och möjligheter att utvecklas. Motionärerna framhåller hemvärnet som en oundgänglig resurs som står för 40 procent av Sveriges väpnade försvar. De frivilliga i hemvärnet har hög tillgänglighet, god lokalkännedom och beprövad

kompetens. Försvarsmakten har till regeringen lämnat förslag på en ny ledningsorganisation där man bl.a. föreslår nya organisationsenheter för stridskrafterna, men förslag om hemvärnets ledningsstruktur saknas. För att stärka hemvärnets position inom Försvarsmakten anser motionärerna att hemvärdet bör organiseras som en egen stridskraft. Därför anser motionärerna att regeringen bör se över hemvärnets status och möjligheter att utvecklas på bästa sätt.

I motion 2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) anför motionärerna att hemvärdet i dag utgör drygt 40 procent av Försvarsmakten och att det de senaste åren genomgått en positiv utveckling med en vassare organisation och förbättrad kostnadseffektivitet. Hemvärdet skapar även en värdefull folkförankring. I försvaret av det egna territoriet är hemvärdet en central aktör. I yrkande 18 föreslår motionärerna att hemvärdet görs till en egen försvarsgren. Det skulle ge organisationen en större autonomi inom Försvarsmakten och bättre möjligheter att utvecklas. I yrkande 19 föreslår motionärerna att numerären på hemvärdet ökas med det långsiktiga målet att uppnå 30 000 personer. Det skulle stärka försvaret av det svenska territoriet betydligt med fler lokala förband som snabbt kan vara på plats vid en kris. I yrkande 20 föreslås att hemvärdet fortsätter att utvecklas mot att kunna utföra mer kvalificerade uppgifter och få tillgång till mer modern materiel. Hemvärdet har tilldelats granatkastare men bör även kunna utrustas med luftvärn av typen Robot 70 samt utbildas för att kunna bistå med att lägga reservbroar.

Bakgrund och tidigare behandling

I och med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 beslutade riksdagen om inriktningen för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016 och att den bl.a. ska bestå av 40 hemvärnsbataljoner (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251). I inriktningspropositionen beskrev regeringen att utvecklingen i närområdet går i negativ riktning, och mot denna bakgrund lyfte man fram ett antal förslag som Försvarsberedningen lämnat. Bland dessa fanns bl.a. förslaget om mer kvalificerade hemvärnsförband. I propositionen anfördes att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är viktig för försvarets folkförankring och att hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna. Förbanden har hög tillgänglighet, stor numerär och stor geografiska spridning. Regeringen tillskrev därför förbanden en central betydelse för försvaret av det svenska territoriet, inklusive skyddet av flyg- och marinstridskrafternas basområden samt kritisk infrastruktur och viktigare skyddsobjekt. När det gällde hemvärnets beredskaps- och tillgänglighetskrav bedömde regeringen att hemvärnsförbanden skulle kunna verka med huvuddelen inom ett dygn samt med mindre delar inom några timmar. Regeringen framhöll att hemvärdet även i fredstid snabbt skulle kunna lösa ålagda uppgifter inklusive stöd till samhället vid kris. Därmed skulle hemvärnsförbanden med delar kunna vara tillgängliga

även utan särskilt beslut om aktivering, t.ex. för vissa bevakningsuppgifter eller stöd till samhället. Vidare framhölls att hemvärnsgruppen på Gotland skulle utökas personellt för att bl.a. medge en högre övningsförmåga på ön och att hemvärnsförbanden skulle få en utökad förmåga genom att fyra granatkastarplutoner och bataljonsledningsförmåga tillförs.

I budgetpropositionen för 2018 bedömer regeringen att hemvärnsförbanden sammantaget har löst sina uppgifter och att verksamheten genomförs enligt plan. Regeringen konstaterar att bemanningen inom hemvärnsförbanden varit god och att samtliga 40 hemvärnsbataljoner har genomfört krigsförbandsövningar.

I betänkande 2016/17:FöU6 skrev försvarsutskottet att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering är av stor betydelse för försvarets folkförankring. Utskottet ansåg att hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna inte bara utgjorde en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även hade en central betydelse och bidrog på ett värdefullt sätt till vissa bevakningsuppgifter och stöd till samhället. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det var naturligt att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhöll att utvecklingen bör gå mot mer kvalificerade hemvärnsförband. Regeringen hade redovisat för riksdagen att hemvärnsförbanden utvecklats i enlighet med riksdagens och regeringens beslut. Utskottet lade stor vikt vid att hemvärdet skulle fortsätta att utvecklas till alltmer kvalificerade förband, och bedömde att det i nuläget inte fanns skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering bidrar enligt utskottet till deras stora betydelse för försvarets folkförankring. Utskottet vidhåller att hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna inte bara utgör en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även har en central betydelse och på ett värdefullt sätt bidrar till vissa bevakningsuppgifter och stöd till samhället. Mot denna bakgrund är det naturligt att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhåller att utvecklingen bör gå mot mer kvalificerade hemvärnsförband. Utskottet lägger stor vikt vid att hemvärdet fortsätter att utvecklas till alltmer kvalificerade förband, men bedömer i nuläget att det inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder eftersom utskottet ser frågan som en central del i Försvarsberedningens pågående arbete. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2017/18:3220 yrkande 9 och 2017/18:3222 yrkandena 18–20.

Vad gäller vapenförvaring konstaterar utskottet att det i dag är Försvarsmakten som fastställer bestämmelser om vapenförvaring med utgångspunkt i de krav på tillgänglighet och beredskap som regeringen beslutar om. Utskottet ser inga skäl att i nuläget ändra på den ordningen eller

att vidta andra åtgärder i fråga om förvaring av vapen och personlig utrustning. Motion 2017/18:169 yrkande 1 avstyrks.

Cyberfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om cyberfrågor.

Jämför reservation 8 (M).

Motionen

I motion 2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) anförs att vårt samhälle i dag är helt beroende av fungerande it-system för alla vitala funktioner som exempelvis betalningsströmmar, vattenförsörjning, samhällsinformation och transporter. På senare år har attacker mot it-system orsakat problem som medfört att viktiga samhällsfunktioner legat nere. Enligt motionärerna har attackerna olika syften och utförs av olika aktörer och utgör ett stort hot mot samhällets funktionalitet såväl i fred som i händelse av kris eller konflikt. I yrkande 27 föreslår motionärerna att regeringen utreder möjligheten att inrätta ett cybercentrum inom Försvarsmakten. Cyberarenan kommer att bli allt viktigare i framtiden, och Sverige måste ligga i framkant för att kunna såväl freda Försvarsmaktens system från angrepp som ha en god aktiv cyberförmåga. I yrkande 28 föreslår motionärerna att man skapar it-förband inom Försvarsmakten med tidvis tjänstgörande personal. I yrkande 29 föreslår motionärerna att Försvarsmakten ska ges möjlighet att teckna avtal med it-expertiser för kortare tjänstgöring. Det finns enligt motionärerna stor potential i att låta de som i dag är tidvis tjänstgörande soldater växla mellan större it-företag och Försvarsmakten. I yrkande 30 föreslår motionärerna att det tas fram en svensk cyberdoktrin. Utgångspunkten för en sådan doktrin ska vara att Sverige har en aktiv cyberförmåga men tydligt deklarerar att vi inte kommer att vara först med att använda den.

Bakgrund och tidigare behandling

Försvarsutskottet behandlade cyberfrågor i betänkandet Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (bet. 2017/18:F6U4) i samband med att regeringen inkom med skrivelsen Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213). I skrivelsen understryker regeringen att digitaliseringen är ett globalt fenomen som påverkar i stort sett alla delar av vårt samhälle. Digitaliseringen är en av vår tids största förändringar, och den snabba utvecklingen av informations- och kommunikationsteknologi har stor inverkan på vår framtid. Det medför stora möjligheter, men också risker. Hur vi hanterar de risker som följer av digitaliseringen har stor betydelse för vår förmåga att upprätthålla och stärka

både vårt välbefinnande och vår säkerhet. Alla behöver ta sitt ansvar för informations- och cybersäkerhetsfrågor för att Sverige ska uppnå en effektiv och säker hantering av information. Regeringen anser också att utmaningarna inom informations- och cybersäkerhetsområdet delas med andra länder. De strategiska lösningarna måste därför även utvecklas genom internationell samverkan och dialog kring förebyggande åtgärder, både inom EU och i andra internationella organ.

Genom ett strukturerat och riskbaserat arbete med informations- och cybersäkerhet kan den fortsatta digitaliseringen av samhället säkerställas, samtidigt som man också hävdar Sveriges säkerhet och nationella intressen såsom mänskliga fri- och rättigheter och samhällets funktionalitet. Ett strukturerat och riskbaserat arbete med informations- och cybersäkerhet är också en viktig förutsättning för svensk tillväxt och konkurrenskraft och en nödvändighet för att näringslivet ska kunna utveckla och tillhandahålla konkurrenskraftiga varor och tjänster. För att höja informations- och cybersäkerheten finns det ett behov av att alla berörda parter i högre grad samverkar mot gemensamma målsättningar. Mot denna bakgrund har regeringen beslutat att ta fram en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet. Strategin är ett uttryck för regeringens övergripande prioriteringar och är tänkt att vara en plattform för Sveriges fortsatta utvecklingsarbete inom området.

Utskottet såg positivt på regeringens nationella strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet för att kunna uppnå och bevara konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet av information. Den nationella och internationella digitalisering som sker i dag går i rasande fart och för inte bara med sig möjligheter till utveckling. Det finns alltför många exempel på hur obehöriga aktörer kommit åt eller fått möjligheter att komma åt känslig information. Inte minst Riksrevisionens granskningar har visat på att informationssäkerheten hos svenska myndigheter inte har utvecklats tillräckligt under ett antal år. Utskottet såg det därför som välkommet att en strategi på området presenterats av regeringen. Den kommer att bidra till att skapa långsiktiga förutsättningar för informations- och cybersäkerheten för hela det svenska samhället. Utskottet såg sig se fram emot ytterligare konkretiseringar av de förslag på målsättningar och åtgärder som fanns samt den uppdatering av strategin som var aviserad av regeringen till 2018.

Utskottet såg positivt på att regeringen inom ramen för denna strategi avsåg att bl.a. verka för att öka tydligheten i myndighetsstyrningen och lyfta betydelsen av ett tillfredsställande informationssäkerhetsarbete internt på myndigheter, att ta fram en nationell modell för systematiskt informationssäkerhetsarbete samt att verka för att samverkan och informationsdelning kan stärkas på området. Utskottet ansåg också att regeringens intention att verka för att säkerhetsskyddslagstiftningen bättre möter de förändrade kraven på säkerhetsskydd inom informations- och cybersäkerhetsområdet var välkommen.

När det gällde förslaget om en ny myndighet för cybersäkerhet ansåg utskottet i grunden att arbetet med informationssäkerhet var ett ansvar för hela

samhället och alla aktörer. I enlighet med den vedertagna ansvarsprincipen borde därför berörda aktörer själva ansvara för att identifiera och möta informationspåverkan inom sina respektive ansvarsområden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill på samma sätt som i sitt betänkande Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (bet. 2017/18:FöU4) framhålla vikten av att Försvarsmakten utvecklar sin förmåga att försvara Sverige mot kvalificerade angripare i cyberrymden. Utskottet ger stöd åt regeringens intention att verka för ett effektivt cyberförsvar med förmågan att förebygga, upptäcka och hantera cyberangrepp, både för militär och för civil verksamhet. Att det finns en samordnad planering mellan myndigheter och andra aktörer i händelse av en cyberattack eller annan allvarlig it-incident och att verksamheter i behov av kontinuerlig bevakning och med särskilda behov av skydd får tillgång till ett sensor- eller detekterings- och varningssystem ser utskottet också som en viktig förutsättning för en god svensk informations-säkerhet.

Eftersom regeringen uttrycker att strategin efter behov kommer att följas av specifika uppdrag och andra styrande åtgärder ser utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder för tillfället. Därmed avstyrks motion 2017/18:3222 yrkandena 27–30.

Övnings- och skjutfält

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om att ett moratorium mot avveckling av befintliga övnings- och skjutfält bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion om denna fråga samt avslår andra motioner om anslutande ämnen.

Jämför reservation 9 (SD, -) och 10 (S, V).

Motionerna

I motion 2017/18:2914 av Jesper Skalberg Karlsson (M) anför motionären att möjligheten för Försvarsmakten att öva på Tofta skjutfält långsiktigt behöver utvecklas. För att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina förband är det nödvändigt att det finns tillgång till ändamålsenliga övningsområden och övningsanordningar. Tillstånd att utöka bedrivandet av miljöfarlig verksamhet behöver ges, och infrastrukturen kring skjutfältet bör långsiktigt stärkas. Tofta skjutfält behöver prioriteras för att kunna vara användbart bortom 2020.

I motion 2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 16 föreslår motionärerna att det införs ett moratorium mot att avveckla befintliga

övnings- och skjutfält. Tillgång till övnings- och skjutfält av olika typer är av stor betydelse för att säkerställa möjligheten till kvalificerad övningsverksamhet. Enligt motionärerna är antalet tillgängliga övningsstimmar redan i dag för lågt, vilket skapar problem när Försvarsmakten har behov av att öka sin övningsverksamhet. Därför behövs ett moratorium mot att avveckla befintliga övnings- och skjutfält.

I motion 2017/18:3266 av Roger Richtoff (SD) anför motionären att tiden för miljöprovning av skjutstillstånd för Försvarsmakten vid skjutfält i vissa fall kan uppgå till över ett år. Det skapar problem för Försvarsmakten i en situation där skjutfälten behövs för att återuppbygga svensk försvarsförmåga, och därför behöver situationen åtgärdas. Motionären anser att Försvarsmakten ska få ett undantag från de vanliga reglerna för miljöprovning med hänvisning till rikets säkerhet.

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 21 föreslås att statens rätt till omedelbar expropriering av mark och byggnader av säkerhetspolitiska skäl ska utredas. Statens möjlighet att agera måste stärkas. I yrkande 52 anförts att militär infrastruktur inte får förstöras vid befintliga regements- eller övningsområden för att göra det möjligt att åter sätta upp fler brigader.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat grundorganisatoriska frågor i bl.a. betänkandena 2013/14:FöU9, 2015/16:FöU3 och 2016/17:FöU6. Utskottet framhöll då att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation, vilket gjordes i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet i december 2004 (prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Riksdagen beslutade då om grundorganisationens omfattning och förbandens lokalisering. Med detta som grund reglerar regeringen försvarsmaktsorganisationen i förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten. Av instruktionen framgår att myndigheten själv beslutar om sin organisation i de delar som inte regleras i instruktionen. Det betyder bl.a. att Försvarsmakten ska bedöma vilka objekt som är särskilt skyddsvärda och att myndigheten även kan säga upp ett avtal med Fortifikationsverket (FortV) när beslut fattats om att avyttra en viss fastighet. Först då kan FortV påbörja avyttringen. Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) innebar inga förändringar i grundorganisationen. Det innebar vidare att riksdagen godkände regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016. I propositionen framhölls att inga förband kommer att läggas ned och att huvudregeln i den svenska förvaltningsmodellen är att varje myndighet ansvarar gentemot regeringen för helheten i sitt uppdrag.

I Försvarsutskottets betänkande 2016/17:FöU6 underströk utskottet vikten av att Försvarsmakten får goda förutsättningar att öva. Utskottet konstaterade

att regeringen minskat antalet inneliggande överklagandeärenden något i fråga om tillstånd för verksamhet på övnings- och skjutfält. Utskottet sa sig lägga stor vikt vid att överklagandeärenden ska handläggas både snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden var samtidigt avgörande för krigsdugligheten i Försvarsmaktsorganisation 2016, och utdragna miljöprövningsprocesser skulle riskera att försämra Försvarsmaktens möjlighet till kvalificerade övningar. I synnerhet vid geografiskt utsatta platser bedömde utskottet att dröjsmål medförde en risk för Försvarsmaktens verksamhet. Utskottet noterade att Försvarsmakten inte färdigställt en ansökan som avsåg miljötillstånd för verksamhet på Tofta skjutfält i sin helhet. Utskottet underströk dock att det var angeläget att regeringen verkade för att säkra Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden.

När det gällde möjligheter att utöka försvarsverksamheten och att säkerställa tillgång till skjutfält och övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge konstaterade utskottet att det i dag visserligen finns en möjlighet till undantag som medger avvikelser från miljöbalkens bestämmelser. Utskottet utgick från att bemyndigandet kunde utnyttjas för att möjliggöra genomförandet av beslut om att höja krigsdugligheten i enlighet med vad som följer av 2015 års försvarspolitiska inriktningsbeslut och att det kommer att användas av regeringen i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden bedöms nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen. Utskottet lade stor vikt vid att regeringen vidtog nödvändiga åtgärder för att bidra till att långsiktigt höja krigsdugligheten och till att stärka försvarsberedskapen.

Riksdagen gav i samband med beredningen av betänkandet regeringen till känna att den borde se över såväl hur Försvarsmaktens behov av övnings- och skjutfält kan tillgodoses i nuläget som möjligheterna att öka intensiteten i verksamheten på skjutfält och i övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge (bet. 2016/17:F6U6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i tidigare betänkanden understrukit vikten av att Försvarsmakten ges goda förutsättningar att öva. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Utskottet lägger även stor vikt vid att miljöprövnings- och överklagandeärenden ska handläggas både snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden är avgörande för krigsdugligheten i krigsförbanden, och utdragna miljöprövningsprocesser riskerar att försämra Försvarsmaktens möjlighet till kvalificerade övningar. I synnerhet vid geografiskt utsatta platser bedömer utskottet att dröjsmålen medför en risk för Försvarsmaktens verksamhet. Utskottet vill understryka att det är angeläget att regeringen verkar för att säkra Försvarsmaktens tillgång till skjutfält och övningsområden.

Vad gäller möjligheten att utöka försvarsverksamheten och att säkerställa tillgång till skjutfält och övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge har utskottet tidigare konstaterat att det finns en möjlighet till undantag som medger avvikelser från miljöbalkens bestämmelser. Utskottet utgår från att bemyndigandet kan utnyttjas för att möjliggöra beslut om att höja krigsdugligheten i krigsförbanden. Utskottet delar samtidigt motionärernas oro för tillgången till övnings- och skjutfält. För att ytterligare förbättra möjligheten att utöka försvarsverksamheten anser utskottet att det bör övervägas ett moratorium mot att avveckla befintliga övnings- och skjutfält. Utskottet vill därigenom framhålla vikten av att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att bidra till att långsiktigt höja krigsdugligheten och till att stärka försvarsberedskapen.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om att ett moratorium mot att avveckla befintliga övnings- och skjutfält bör övervägas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed tillstyrker utskottet motion 2017/18:3220 yrkande 16.

Utskottet anser sig inte berett att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av motionerna 2017/18:2914, 2017/18:3266 och 2017/18:2017 yrkande 21.

Frivilligorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om frivilligorganisationer.
Jämför reservation 11 (M), 12 (SD, -) och 13 (C).

Motionerna

I motion 2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C) anføres att regeringen bör utreda hur Sveriges sportskyttar och jägare kan bidra till totalförsvaret med sin kompetens. Sverige har ett försämrat säkerhetspolitiskt läge och behöver enligt motionärerna stärka såväl försvarsviljan som folkförankringen. Frivilliga försvarsorganisationer utgör en viktig resurs för den samlade krisberedskapen och försvarsförmågan som kan stärkas ytterligare om fler involveras. Med lokalkännedom, engagemang och organisationsförmåga finns möjligheten att utveckla ett närmare samarbete mellan Försvarsmakten, sportskyttar och jägare.

I motion 2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 21 anför motionärerna att medlemmar i de frivilliga försvarsorganisationerna bör krigs-placeras.

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 51 anføres att medborgare som är aktiva i frivilligrörelserna delvis ska ersättas indirekt för sina utlägg. Frivilligorganisationerna är viktiga komplement till Försvarsmakten och hjälper till med folkförankringen. Möjligheten till

skattelättnader för frivilligpersonal bör prövas, alternativt att de får viss ersättning via sin pension.

Bakgrund och tidigare behandling

När utskottet beredde frågan om försvarspolitisk inriktning för perioden 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) betonade utskottet vikten av de bidrag de frivilliga försvarsorganisationerna ger till totalförsvaret, och därmed även till samhällets krisberedskap, samt frivilligorganisationernas betydelse för folkförankringen.

I betänkande 2013/14:FöU11 instämde utskottet i regeringens syn på de viktiga bidrag de frivilliga försvarsorganisationerna ger till totalförsvaret och därmed även till samhällets krisberedskap. Utskottet bedömde att denna tillgång långsiktigt borde säkerställas. Vidare vidhöll utskottet att de frivilliga försvarsorganisationerna hade en viktig roll i att skapa folkförankring. Likt regeringen ansåg utskottet att det fanns behov av att analysera vilka ansvarsområden och vilka uppgifter inom det civila försvaret och krisberedskapen som bäst kunde mötas av frivilliga krafter. Utifrån en sådan analys borde sedan en målsättning för frivilligt engagemang i anslutning till samhällets säkerhet kunna formuleras. Det skulle exempelvis kunna vara rationellt och kostnadseffektivt att försörja krigsförbanden med frivilligorganisationernas kompetens, vilket regeringen också hade anfört.

I utskottets betänkande 2016/17:FöU6 sa sig utskottet lägga stor vikt vid det som de frivilliga försvarsorganisationerna tillför totalförsvaret i dag, och därmed även samhällets krisberedskap. Utskottet utgick från att de frivilliga försvarsorganisationernas kompetens och engagemang togs till vara eftersom det borde vara både rationellt och kostnadseffektivt att de får hjälpa till att kompetensförsörja krigsförbanden. Utskottet delade regeringens bedömning att berörda centrala myndigheter, kommuner och landsting i högre grad borde eftersträva samverkan med berörda frivilligorganisationer i syfte att ta till vara de frivilligas engagemang såväl under fredstida kriser som under höjd beredskap. Utskottet kunde konstatera att det finns en inriktning som är en bra grund för frivilligorganisationernas fortsatta utveckling och avstyrkte därmed samtliga motionsyrkanden.

Utskottets ställningstagande

Frivilligorganisationerna har en viktig roll i totalförsvaret och är av stor betydelse för folkförankringen. I rapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) skriver Försvarsberedningen att de frivilliga försvarsorganisationerna har en särskild möjlighet och roll att spela för att höja den samlade förmågan i totalförsvaret under kommande försvarsbeslut. Utskottet delar beredningens uppfattning. Det är av stor vikt att de frivilliga försvarsorganisationernas kompetens och engagemang tas till vara i det

fortsatta uppbyggandet av totalförsvaret eftersom det bör vara både rationellt och kostnadseffektivt att de får hjälpa till att kompetensförsörja såväl krigsförbanden som andra delar av totalförsvaret. Utskottet konstaterar samtidigt att det finns en inriktning som lägger en bra grund för frivilligorganisationernas fortsatta utveckling och som fungerar väl i väntan på ett nytt inriktningsbeslut.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden om frivilliga försvarsorganisationer.

Förvaring av vapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förvaring av vapen.

Motionen

I motion 2017/18:169 av Jeff Ahl (SD) anfördes att för att förenkla och påskynda en mobilisering bör de som är krigsplacerade av Försvarsmakten förvara eldhandvapen, ammunition, stridsutrustning och annan personlig materiel i hemmet. Säkerheten är central för att möjliggöra detta. I yrkande 2 föreslår motionären att stöld av ammunition eller vapen från krigsplacerad personal bör rendera fängelsestraff om 10 till 15 år. I yrkande 3 föreslås att Polismyndigheten eller särskilt utbildad militär personal ska genomföra regelbundna säkerhetskontroller av förvaringen. I yrkande 4 föreslår motionären att särskilt utsedd militär personal ska genomföra slumpvisa inventeringar av de krigsplacerades personliga utrustning.

Bakgrund och tidigare behandling

Det är i dag Försvarsmakten som fastställer bestämmelser om vapenförvaring med utgångspunkt i de krav på tillgänglighet och beredskap som regeringen beslutar om. Bestämmelserna framgår av Handbok för Försvarsmaktens säkerhetstjänst, vapen och ammunition, 2007 utgåva 2 (M7739-352040), 2012. Normalförvaring av personligt eldhandvapen i hemvärnsförbanden är kassun med skyddsnivå enligt Försvarsmaktens bestämmelser. I områden där avståndet negativt påverkar utbildningen sker förvaring i hemmet. De krav Försvarsmakten ställer vid förvaring i hemmet är bl.a. att bostadsbesiktning ska genomföras av berörd kompanichef eller av annat befäl som utsetts av chefen för den aktuella organisationsenheten. Bostadsbesiktningen genomförs i syfte att bedöma om individen kan förvara sitt personliga vapen i hemmet. Enligt Försvarsmakten är bostadsbesiktningen också en del i personlighetsbedömningen inför antagningen.

Utskottet behandlade frågan i sitt betänkande 2016/17:FöU6 och anförde då att man inte såg några skäl att i nuläget ändra befintlig ordning eller att vidta

åtgärder i fråga om förvaring av vapen och personlig utrustning, och därför avstyrktes samtliga motionsyrkanden.

Utskottets ställningstagande

Det är i dag Försvarsmakten som fastställer bestämmelser om vapenförvaring med utgångspunkt i de krav på tillgänglighet och beredskap som regeringen beslutar om. Utskottet ser inte heller denna gång några skäl att i nuläget ändra på den ordningen eller att vidta andra åtgärder i fråga om förvaring av vapen och personlig utrustning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Försvarsmaktens uniformsreglemente

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Försvarsmaktens uniformsreglemente.

Jämför reservation 14 (SD, -).

Motionen

I motion 2017/18:3267 av Roger Richtoff och Mikael Jansson (båda SD) föreslås ett förbud mot religiösa och politiska symboler på Försvarsmaktens uniformer. Till politiska symboler räknas inte flaggan på uniformen. Enligt motionärerna är uniformens fördelar att den är neutral samt att den stärker känslan av gemenskap mellan de som bär den, vilket är viktigt för de som ingår i förbanden. Försvarsmakten ska vara politiskt och religiöst neutral och ska skydda riket, dess befolkning och demokratin. Motionärerna anför att avvikelser från uniformsreglementet försvårar tjänsteutövandet för soldaterna samtidigt som det försvårar och fördyrar för Försvarsmakten i och med att alla uniformsdetaljer måste anpassas för att klara de säkerhetskrav som finns på Försvarsmaktens uniformer.

Bakgrund och tidigare behandling

Reglementet för uniformsbestämmelser (FM2014-2132:19) beslutas av Försvarsmaktens produktionschef, och gällande beslut medger inte bärande av politiska symboler, men religiösa symboler som bärs som smycken får bäras dolt. Uniformsbestämmelserna medger som ett undantag bärande av vissa religiöst betingade huvudbonader till uniform. Verksamhet som kräver skyddsutrustning, som t.ex. hjälm, ska beaktas och har alltid prioritet före bärande av religiös huvudbonad. Likaså har krav på likformighet vid statsceremonier prioritet före bärande av tillåtna huvudbonader. Uniformsbestämmelserna anger att anskaffning av huvudbonader åligger den enskilde och att brandsäkerhet vid tjänst i fält och till sjöss ska beaktas vid val av

material i religiös huvudbonad. Vidare får exempelvis kvinnor med kristen trosbekännelse behålla huvudbonaden på vid korum, gudstjänst och enskild andakt (även inomhus), och judiska trosbekännare får bära svart kippa utan dekorationer, men ordinarie huvudbonad måste bäras på kippa. När utskottet tidigare behandlat motioner med samma lydelse som den som nämns ovan konstaterade utskottet att Försvarsmakten beslutat om anvisningar som gäller för myndighetens uniformer. Utskottet avstyrkte yrkandena (bet. 2015/16:FöU3, bet. 2016/17:FöU6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det är Försvarsmaktens produktionschef som fattar beslut om reglementet för uniformsbestämmelser. Utskottet ser inte att några nya fakta framkommit som påverkar utskottets tidigare ställningstagande i frågan och ser därför inga skäl att i nuläget ändra på rådande ordning eller att vidta andra åtgärder i fråga om Försvarsmaktens uniformer. Motion 2017/18:3267 avstyrks.

Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv.

Jämför reservation 15 (SD, -).

Motionen

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 23 anförs motionärerna att Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer ska avvecklas. Alla soldater ska få utbildning i lokala sedvänjor och könsroller i det land där de ska tjänstgöra. Motionärerna föreslår att centrumet avvecklas eftersom kompetensen inte behövs för ett fullgörande av tjänsten.

Bakgrund och tidigare behandling

Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) är Försvarsmaktens internationella kompetenscentrum inom Swedint för såväl integrerad multinationell stabutbildning som genderperspektiv på taktisk och operativ nivå. Vid Swedint genomförs 40–50 kurser årligen, och hittills har 144 nationer varit representerade, och över 1 000 personer har deltagit i utbildningarna. Förutom kurser vid kompetenscentrum genomför och stöder NCGM kurser och utbildningar i andra länder. När utskottet behandlade frågor

inom detta område i sitt betänkande Försvarets personalförsörjning och personalpolitik m.m. noterade utskottet att centrumet under 2013 hade utsetts till huvudansvarig för genusutbildningar inom Nato. Utskottet förutsåg att NCGM:s roll och verksamhet på så sätt skulle stärkas ytterligare (bet. 2013/14:FöU2).

I betänkande 2016/17:FöU6 skriver utskottet i sitt ställningstagande att möjligheten att uppfylla kvinnors och flickors grundläggande mänskliga rättigheter är såväl en skyldighet inom ramen för internationella åtaganden som en förutsättning för Sveriges bredare utrikespolitiska mål om utveckling, demokrati, fred och säkerhet. Sexuellt våld i konflikter bör inte ses som något annat än ett centralt säkerhetshot. Utskottet ansåg att ett fokus på kvinnors och flickors aktörskap och egenmakt var en central del i freds- och säkerhetsbyggande verksamhet, och utskottet betonade, i överensstämmelse med en av slutsatserna i FN:s globala rapport om resolution 1325, att kvinnors deltagande ökar chansen till en hållbar fred. Utskottet underströk vikten av att arbeta med ett helhetsgrepp där implementeringen inriktas mot Sveriges nationella verksamhet och arbetet i samarbetsländer, regionalt samt internationellt. Utskottet menade att NCGM ska vara ledande när det gäller utbildning i genderfrågor av militär personal som ska ut i fält. Utskottet välkomnade det arbete NCGM bedriver för att höja den militära kompetensen i genderfrågor nationellt och internationellt och bedömde att det i förlängningen är ett viktigt bidrag till att skapa förutsättningar för hållbar fred.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin tidigare bedömning att möjligheten att uppfylla kvinnors och flickors grundläggande mänskliga rättigheter är såväl en skyldighet inom ramen för internationella åtaganden som en förutsättning för Sveriges bredare utrikespolitiska mål om utveckling, demokrati, fred och säkerhet. Sexuellt våld i konflikter bör inte ses som något annat än ett centralt säkerhetshot. Utskottet vidhåller att ett fokus på kvinnors och flickors aktörskap och egenmakt är en central del i freds- och säkerhetsbyggande verksamhet, och betonar att kvinnors deltagande ökar chansen till en hållbar fred. Utskottet vill understryka vikten av att arbeta med ett helhetsgrepp där implementeringen inriktas mot Sveriges nationella verksamhet och arbetet i samarbetsländerna, regionalt samt internationellt.

NCGM ska vara ledande när det gäller utbildning i genderfrågor av militär personal som ska ut i fält. Utskottet välkomnar det arbete NCGM bedriver och bedömer att det i förlängningen är ett viktigt bidrag till att skapa förutsättningar för hållbar fred.

Utskottet avstyrker motion 2017/18:2017 yrkande 23.

Upphandlingsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om ansvaret för Försvarsmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling.

Därmed bifaller riksdagen delvis ett motionsyrkande med förslag inom försvarsupphandlingsområdet och avslår resterande yrkanden.

Jämför reservation 16 (S, V) och 17 (M).

Motionen

I motion 2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) anför motionärerna att Sverige i dag har en livskraftig och viktig högteknologisk försvarsindustri som bidrar till att stärka Sveriges säkerhet. Enligt motionärerna är ca 30 000 människor direkt sysselsatta i den svenska försvarsindustrin, och betydligt fler om man räknar in underleverantörerna. Vi har ett antal stora försvarsföretag som är exportberoende och som har förmåga att leverera helhetslösningar för hela vapenplattformar. Framtidens försvarsindustri går i allt högre utsträckning mot att civil teknik integreras i militär teknik. Nya förmågor som cyberförsvar, rymdteknik, nanoteknik och autonoma system kräver en mycket hög teknologisk nivå samtidigt som även tekniken i existerande plattformar blir mer avancerad. I yrkande 45 föreslår motionärerna att innovationsupphandlingar ska övervägas i högre utsträckning än i dag. Innovationsupphandling innefattar dels upphandling som sker på ett sådant sätt att den inte utesluter nya lösningar, s.k. innovationsvänlig upphandling, dels upphandling av innovation, som innebär upphandling av framtagande av nya lösningar som ännu inte finns på marknaden. I yrkande 46 föreslår motionärerna att möjligheten att upphandla hela förmågor ska utnyttjas. Motionärerna vill utnyttja de stora svenska teknik- och industriföretagen för att genomföra stora upphandlingar där försvaret inte bara upphandlar själva varan utan även underhåll och logistiktjänster. En aktör tar därigenom ansvar för att leverera hela förmågan som huvudentreprenör. Ett sådant förfarande kommer dock att ställa stora krav på en relevant kravspecifikation, spårbarhet och rimliga marginaler i affären.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen har i den försvarspolitiska inriktningspropositionen anfört att all materielförsörjning bör bedömas utifrån uppgiften att höja krigsförbandens operativa förmåga. Regeringen redovisade att följande principer för materieförsörjning bör tillämpas:

- vidmakthållande och uppgradering av befintlig materiel bör, om det är ekonomiskt försvarbart och operativa krav kan uppnås, väljas före nyanskaffning
- nyanskaffning bör, när sådan är nödvändig, i första hand ske av på marknaden befintlig, färdigutvecklad och beprövad materiel
- utveckling bör genomföras först när behoven inte kan tillgodoses enligt ovan.

Utskottet ansåg vid behandlingen av propositionen att materielförsörjningen måste ses som instrumentell för att höja krigsförbandens operativa förmåga under försvarsinriktningsperioden. Den operativa förmågan måste säkerställas, och de utmaningar som försvarets stora omsättnings-, nyanskaffnings- och uppgraderingsbehov innebär måste hanteras. Utskottet delade regeringens bedömning att en operativ balans behöver säkerställas på längre sikt och att en samlad strategisk avvägning och prioritering för materielförsörjningen från 2021 måste utarbetas. Vidare delade utskottet regeringens bedömning i fråga om principerna för materielförsörjning. Utöver detta menade utskottet att en prövning alltid bör göras av möjligheterna att låta förbandsutformningen påverkas av befintlig tekniskt och operativt relevant materiel med lång kvarvarande livslängd. För att undvika glapp i den operativa förmågan underströk utskottet vikten av att materiel som ska ersättas inte avvecklas förrän den nyanskaffade materielen är förbandssatt. När det gäller stridsflygsförmågan och undervattensförmågan delade utskottet regeringens bedömning att de är tydliga exempel på förmågor av väsentligt säkerhetsintresse för Sverige. Därtill välkomnade utskottet regeringens avsikt att en gång per år föreslå för riksdagen vilka investeringar den skulle bemyndiga regeringen att göra under budgetåret och de två efterföljande åren. Mot bakgrund av regeringens redovisning av materielförsörjningen och den aviserade planeringsramen ansåg utskottet inte att ytterligare åtgärder krävdes.

Utskottet konstaterade i betänkandet Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri (bet. 2013/14:FöU9) att försvarsmarknaden visserligen har vissa drag med specifik särart men att den gynnas av goda allmänna förutsättningar som bygger på marknadsmässiga principer och en näringspolitik som utgår från företagens egna behov. Utskottet välkomnade att regeringen avsåg att föra en aktiv näringspolitik och samtidigt bidra till att skapa förutsättningar för en mer öppen och effektiv försvarsmaterielmarknad i Europa.

I betänkande 2016/17:FöU3 vidhöll utskottet att all materielförsörjning bör bedömas utifrån uppgiften att höja krigsförbandens operativa förmåga. Utskottet har tidigare konstaterat att höjd operativ förmåga är det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden. Mot den bakgrunden har utskottet ställt sig bakom rådande materielförsörjningsprinciper och att materielförsörjningen är att betrakta som instrumentell. Utskottet välkomnade dels det arbete som pågick för att förbättra materielförsörjningsprocessen, dels den aviserade utredningen om hur materielförsörjningen kan prioriteras och

effektiviseras för att säkra operativ förmåga efter 2020. När det gällde myndigheternas upphandlingskompetens har utskottet vid upprepade tillfällen uttryckt en oro över vissa anskaffningars ekonomiska och leveransmässiga avvikelser. Utskottet underströk vikten av att anskaffningsprocessen fungerar. Utskottet förutsatte att regeringen i det pågående förbättringsarbetet säkerställer att myndigheterna besitter den kompetens som krävs för en effektiv process. Med utgångspunkten att Försvarmaktens operativa behov ska vara styrande för materieförsörjningen och det arbete, inklusive förslag till investeringsplaner, som pågår såg utskottet inte skäl att i nuläget förändra materieförsörjningsstrategin och de principer för materieförsörjning som fastställts.

Utskottet konstaterade åter att försvarsmarknaden gynnas av goda allmänna förutsättningar som bygger på marknadsmässiga principer och en näringspolitik som utgår från företagens egna behov. Utskottet välkomnade även att regeringen arbetar för en öppen och effektiv försvarsmaterielmarknad i Europa. Utskottet hade inte förändrat sin bedömning i grunden när det gäller förutsättningarna för försvarsmaterielmarknaden. Samtidigt hade utskottet poängterat nödvändigheten av att säkra de förmågor som riksdagen och regeringen pekat ut som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige. Utskottet bedömde att regeringen agerade med den inriktning som angavs i den försvarspolitiska inriktningspropositionen.

Den 15 december 2017 tillsatte chefen för Förvarsdepartementet, statsrådet Peter Hultqvist, en sakkunnig för att biträda Regeringskansliet med en fördjupad översyn av ansvarsfördelningen mellan Försvarmakten och Försvarets materielverk avseende vidmakthållande och därtill knuten upphandling samt upphandling av de varor och tjänster som behövs i förråd, service och verkstäder för Försvarmaktens förbandsverksamhet. Uppdraget slutfördes i mars 2018 och remissbehandlas med senast svarsdatum den 27 april 2018.

Utskottet genomförde den 11 april 2018 ett besök vid Livgardet för att få information om vidmakthållande och upphandling av de varor och tjänster som behövs i förråd, service och verkstäder för Försvarmaktens förbandsverksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att materieförsörjning bör bedömas utifrån uppgiften att höja krigsförbandens operativa förmåga. Utskottet har tidigare konstaterat att höjd operativ förmåga är det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden. Mot den bakgrunden har utskottet ställt sig bakom rådande materieförsörjningsprinciper och att materieförsörjningen är att betrakta som instrumentell. Utskottet ser positivt på det arbete som pågår för att förbättra materieförsörjningsprocessen bl.a. genom förändringarna av den verksamhet som bedrivs inom ramen för materiel- och logistikförsörjningen. Upphandling är ett av de områden som utskottet anser

behöver utvecklas. Utskottet har vid upprepade tillfällen uttryckt en oro över vissa anskaffningars ekonomiska och leveransmässiga avvikelser. Utskottet kan inte nog understryka vikten av att anskaffningsprocessen fungerar. Utskottet förutsätter att regeringen i det pågående förbättringsarbetet säkerställer att myndigheterna har den kompetens som krävs för en effektiv process. Med utgångspunkten att Försvarmaktens operativa behov ska vara styrande för materieförsörjningen och det arbete, inklusive förslag till investeringsplaner, som pågår ser utskottet inte skäl att i nuläget förändra materieförsörjningsstrategin och de principer för materieförsörjning som fastställts för att tjäna detta syfte. Därmed avstyrker utskottet motion 2017/18:3222 yrkande 45.

När det gäller ansvaret för att vidmakthålla Försvarmaktens materiel och därtill hörande upphandling har Regeringskansliet tagit fram en analyspromemoria om ansvaret för Försvarmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling. Utskottet ser positivt på detta. Enligt utskottets mening har det i promemorian inte anförts några juridiska hinder mot att genomföra den förändring i fördelningen av ansvar som föreslagits i utredningen Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88) och som utskottet och riksdagen tidigare har ställt sig bakom i samband med 2018 års budgetbetänkande (bet. 2017/18:FöU1, rskr. 2017/18:100). Regeringskansliets fördjupade analys avviker dock från utredningens förslag genom slutsatsen att ansvaret för vidmakthållandet bör stanna kvar hos Försvarets materielverk för att säkerställa effektiva upphandlingar och kontraktsskrivningar med industrin.

Utskottet konstaterar att bakgrunden till den förändrade ansvarsfördelning som föreslås i utredningen Logistik för högre försvarsberedskap är de begränsningar som dagens system innebär när det gäller överbefälhavarens kontroll över sin materiel. Denna brist på kontroll begränsar överbefälhavarens möjlighet att prioritera hur han vill nyttja sin materiel. Därmed begränsas även möjligheten till prioriteringar vid ändrade beredskapsnivåer. Utskottet har därför fortfarande samma uppfattning som utredningen Logistik för högre försvarsberedskap och konstaterar att möjligheten att effektivt kunna hantera Sveriges beredskap är av väsentligt större vikt än de eventuella effektivitetsvinsterna i upphandlingsprocessen. Enligt utskottets mening bör ansvaret för vidmakthållandet av materiel och tillhörande upphandling därför omedelbart överföras till Försvarmakten i enlighet med utredningens förslag. Om regeringen gör bedömningen att det inte är förenligt med en väl fungerande upphandlingsprocess bör andra organisatoriska lösningar övervägas.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom vad utskottet anför om ansvaret för Försvarmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling och tillkännager detta för regeringen.

Därmed tillstyrker utskottet delvis motion 2017/18:3222 yrkande 46.

Prio

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Prio.

Jämför reservation 18 (SD, -).

Motionen

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 43 föreslår motionärerna att en utredning ska tillsättas för att utreda kostnader och vinster med ett byte och möjliga vinster i funktion med ett eget system i stället för det SAP-baserade systemet Prio. Enligt motionärerna har systemet kritiserats för att vara tungrott och långsam och därför skulle en oberoende översyn av systemet kunna peka på vad som behöver förbättras. Om en sådan utredning anser det lämpligt att ersätta Prio bör det enligt motionärerna göras snarast.

Bakgrund och tidigare behandling

När det gäller generella frågor om it-system inom den svenska statsförvaltningen har detta behandlats i Riksrevisionens rapport It inom statsförvaltningen (RiR 2011:4). Riksrevisionens iakttagelser i rapporten pekade bl.a. på att flera myndigheter har en decentraliserad och fragmenterad it-verksamhet/it-organisation. Organisationsstrukturen och stora mängder egenutvecklade system innebär enligt rapporten svårigheter i fråga om styrning, uppföljning och övergripande integration av it-verksamheten. När regeringen behandlade rapporten (skr. 2010/11:138) konstaterades, med anledning av it-projektens budgetpåverkan, att huvudregeln i den svenska förvaltningsmodellen är att varje myndighet ansvarar gentemot regeringen för helheten i sitt uppdrag. Regeringen framhöll därför att det inte är regeringens uppgift att styra hur varje myndighet internt fördelar sina medel för skilda verksamheter. Med denna utgångspunkt konstaterade regeringen ändå att it-projekt tar en stor andel av myndigheternas medel i anspråk, och att det därför finns ett övergripande behov av att dessa projekt genomförs på ett effektivt sätt.

När det gäller Priosystemet har Statskontoret på regeringens uppdrag genomfört ett flertal granskningar av Försvarsmaktens införande av det integrerade ekonomi- och resursledningssystemet. En slutrapport lämnades till regeringen i juni 2010 (2010:14). Därefter har Statskontoret även behandlat frågor som kopplats till användningen av Priosystemet i andra rapporter (2013:14, 2014:15 och 2015:11).

Även Ekonomistyrningsverket (ESV) har genomfört granskningar som behandlat frågor med beröringspunkter till Prio. I rapporten Finansiell styrning av försvaret (2013:57) belyser ESV vissa frågor som berör Prio. I den tidigare rapporten Utveckling av Försvarsmaktens interna styrning och kontroll

(2010:28) bedömde ESV att det omfattande arbetet med att införa det integrerade ekonomi- och resursledningssystemet Prio skulle ha stor betydelse för den interna styrningen och kontrollen. ESV bedömde att förutsättningarna för att hålla samman planering och uppföljning skulle förbättras med Prio helt på plats. Samtidigt pekade ESV på utmaningen att Priosystemet bygger på den organisation och de processer som fastlades av Försvarsmakten 2007, och att förändra denna grundkonstruktion skulle ta tid och även vara kostsamt.

I utredningen Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88) föreslogs att en arbetsgrupp för att inrikta Försvarsmaktens och Försvarets materielverks systemstöd skulle inrättas under Regeringskansliets ledning. Systemstödet är kritiskt för den militära verksamheten och därmed för krigsförbandens operativa förmåga. Prio är en viktig förutsättning för myndigheternas möjlighet att utföra sina uppgifter. Därför ansåg utredaren att det fanns behov av att systemets vidare utveckling följdes av Regeringskansliet.

I betänkande 2016/17:F6U6 menade utskottet att införandet av ett ekonomi- och resursledningssystem var av stor betydelse för Försvarsmaktens interna styrning och kontroll. Utskottet konstaterade att det fanns ett omfattande underlag där man kan följa införandet av Prio. Utskottet förutsatte att regeringen använde dessa erfarenheter i den fortsatta uppföljningen av det pågående införandet av Prio för att på så sätt säkerställa att de stora investeringar som gjorts tas till vara på bästa sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare beskrivit införandet av ett ekonomi- och resursledningssystem som något med stor betydelse för Försvarsmaktens interna styrning och kontroll. Utskottet har konstaterat att det finns ett omfattande underlag där man kan följa införandet av Priosystemet. Utskottet förutsätter att regeringen använder dessa erfarenheter för att säkerställa att de stora investeringar som gjorts tas till vara på bästa sätt. Utskottet har inte funnit någon anledning att ändra sin uppfattning i frågan och avstyrker därför motionsyrkandet om Prio.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vindkraft.

Jämför reservation 19 (SD, -) och 20 (V).

Motionerna

I motion 2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 62 föreslås att vindkraftverk inte ska tillåtas inom en radie av fyra mil runt de gamla Bas 90-

flygplatserna eftersom det kan vara aktuellt att återaktivera dessa med anledning av det nya säkerhetsläget. Avvecklingen av ett stort antal krigsflygbaser påverkar Sveriges luftförsvarsförmåga negativt. Det skydd och den rörlighet som flygvapnet tidigare hade har enligt motionärerna till stor del gått förlorad. För att kunna återställa denna förmåga är det av stor vikt att bevara de möjliga krigsflygplatser som fortfarande finns.

I motion 2017/18:3393 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 föreslår motionärerna att regeringen ger i uppdrag åt Försvarsmakten att återkomma med ett underlag för hur övningsverksamheten kan organiseras utan att utgöra ett hinder för byggandet av Blekinge Offshore och utan att Försvarsmakten drabbas negativt på lång sikt. I dag kan Försvarsmakten sätta stopp för planerade byggen av havsbaserad vindkraft om man upplever att de inkräktar på vad man använder som militärt övningsområde. Motionärerna menar att det måste vara fullt möjligt att både bygga ut den havsbaserade vindkraften där förutsättningarna är som bäst och ge Försvarsmakten rimliga förutsättningar till övningsverksamhet. När konflikter uppstår som sätter stopp för viktiga utbyggnader av förnybar energi måste regeringen ta ansvar för att hitta en framåtsyftande lösning.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om att vindkraft inte ska tillåtas inom en radie av fyra mil kring vissa militära flygplatser vid ett antal tillfällen (bet. 2015/16:FöU3, bet. 2013/14:FöU9 och bet. 2012/13:FöU13). Vid beredningen våren 2013 fanns en mer omfattande bakgrundsbeskrivning där det framkom att det genomförts en flygsäkerhetsutredning i förhållande till bl.a. vindkraftsutbyggnad under sommaren 2010 och att Försvarsmakten av säkerhetsskäl fattade ett temporärt principbeslut om att avstyrka etableringar av nya vindkraftverk inom en radie om 40 kilometer runt de militära flygplatserna under den sommar då utredningen pågick. I oktober 2010 beslutade Försvarsmakten sedan om interna riktlinjer för hantering av remisser om vindkraft inom militära flygplatsers influensområden, och detta ersatte den temporära begränsningen. Försvarsmakten konstaterar att en hinderfri radie om 40 kilometer (utöver den hinderfrihet som befintlig lufttrumsreglering och lagstiftning redan beskriver) aldrig har eftersträvat eftersom denna inte skulle ha varit anpassad till de specifikt militära behoven och operationella kraven (FM2016-26088:1). Inom gällande regelverk för civila och militära flygplatser definieras alltså en hinderfrihetsyta, och den är definierad i förhållande till respektive flygplats.

Utskottet skriver i sitt betänkande 2016/17:FöU6 att man vid de tre senaste behandlingarna av frågan om vindkraftsförbud inom en radie av fyra mil kring vissa militära flygplatser avstyrkt dessa yrkanden. Försvarsmakten har konstaterat att en hinderfri radie om 40 kilometer aldrig har eftersträvat och att den inte skulle vara anpassad till de specifikt militära behoven eller operationella kraven.

När det gäller Blekinge Offshores ansökan om tillstånd till uppförande och drift av en havsbaserad vindkraftspark i Hanöbukten fattade regeringen beslut den 20 december 2016 om att avslå ansökan (M2013/00540/Me). Regeringen konstaterar i sitt beslut att det finns en konflikt mellan vindkraftsetableringen och totalförsvarets intressen i området. Med hänsyn till det starka totalförsvarsintresse som finns avtog regeringen både bolagets förstahands- och andrahandsyrkande med bedömningen att vindkraftsparken påtagligt skulle motverka totalförsvarets intressen i området och påtagligt försvåra utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar i och omkring Hanöbukten.

Utskottet konstaterade i betänkande 2016/17:FöU6 att regeringen med hänsyn till det starka totalförsvarsintresset beslutat att avslå ansökan om drift av en havsbaserad vindkraftspark i Hanöbukten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har som nämnts ovan vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om vindkraftsförbud inom en radie av fyra mil kring vissa militära flygplatser avstyrkt dessa yrkanden. Forsvarsmakten har konstaterat att en hinderfri radie om 40 kilometer aldrig har eftersträvat och att den inte skulle vara anpassad till de specifikt militära behoven eller operationella kraven. Utskottet ser därför ingen anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande.

Utskottet konstaterar vidare att med hänsyn till det starka totalförsvarsintresset beslutade regeringen att avslå ansökan om drift av en havsbaserad vindkraftspark i Hanöbukten. Utskottet delar regeringens bedömning att vindkraftsparken påtagligt skulle motverka totalförsvarets intressen i området och påtagligt försvåra utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar i och omkring Hanöbukten.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionsyrkanden om vindkraft.

Översyn av systemet med adjutanter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av systemet med adjutanter vid hovet.

Jämför reservation 21 (V).

Motionen

I motion 2017/18:2120 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 4 föreslås att det görs en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion. En adjutant vid det svenska hovet är en officer som biträder en kunglig person i tjänst, dvs. medverkar vid genomförandet av de kungligas program. Kungens stab, stabschef och adjutanter, ingår inte i

Riksmarskalksämberet utan tillhör Försvarsmakten men lyder direkt under kungen. Adjutanterna tjänstgör enligt motionärerna cirka en månad per år vid hovet. Resterande tid tjänstgör de inom försvarets verksamhetsområden. Adjutantens främsta uppgift är att säkerställa att de av Hovmarskalksämberet planerade programpunkterna kan genomföras. Det innebär bl.a. att adjutanten ansvarar för sådant som rör tider, pengar, tal, sista information om förestående besök, säkerhet, klädsel, kontakt med värdar, transporter samt reservplaner. En adjutant kan kort beskrivas som en knutpunkt för alla som vill tala med eller informera den kungliga personen samt utgör länken mellan hovet, ambassader, polis, arrangörer och den kungliga personen vid resor, särskilt utomlands. I dag är det Försvarsmakten som står för lön och ersättningar till adjutanterna. Motionärerna anser inte att kostnaden för adjutanterna när de tjänstgör vid hovet ska bäras av försvaret eller någon annan statlig myndighet. Det bör därför göras en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion.

Bakgrund och tidigare behandling

I förarbetena till den nu gällande regeringsformen (prop. 1973:90 s. 174) anges att statschefen inte ska ha några formella uppgifter i förhållande till Försvarsmakten. Försvarsmakten sorterar under regeringen, och statschefen är varken reellt eller formellt högsta befälhavare. Samtidigt fördes i förarbetena fram att statschefen borde tillförsäkras ställning som ”försvarets främsta företrädare”. Däremot bedömdes det inte vara nödvändigt med någon grundlagsbestämmelse om att statschefen är Försvarsmaktens främsta företrädare eftersom det följer av att han eller hon är rikets främsta representant. För att en statschef ska kunna fullgöra sina uppgifter som symbol också för rikets försvarskrafter bör statschefen enligt förarbetena tilldelas försvarets högsta militära grad av regeringen. Kungen har tolv adjutanter, som tjänstgör en månad i taget. Adjutanterna medverkar vid genomförandet av kungens program. Tolv adjutanter alternerar även i tjänsten hos kronprinsessan Victoria. Prins Carl Philip har två adjutanter. Adjutanterna ingår inte i kungens stab utan är anställda vid Försvarsmakten. Försvarsmakten bekostar således lönerna för adjutanterna, medan merkostnaderna (resor, mat och boende) bekostas av kungliga hov- och slottsstaten. Adjutanterna lyder under kungens stabschef, tillika förste adjutanten. Förste adjutanten utses av regeringen och lyder i sin tur under kungen.

I övrigt är det i dag överbefälhavaren, kommunikationsdirektören och de tre stridskraftscheferna som efter myndighetsbeslut har adjutanter som stöd för att kunna utöva sina tjänsteåligganden effektivare.

I betänkande 2015/16:FöU8 underströk utskottet att man i likhet med tidigare och i likhet med vad regeringen gjorde i den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) ansåg att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i

totalförsvaret. Utskottet utgick från att regeringen skulle säkerställa att ökningen av den operativa förmågan inte skulle påverkas av de övriga uppgifter som Försvarsmakten de facto har att hantera. Utskottet hade inte något att invända mot den ordningen att Försvarsmakten stöder statschefen i hans uppgifter som symbol bl.a. för landets försvarskrafter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet understryker återigen och i likhet med vad regeringen gjorde i den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Utskottet utgår från att regeringen kommer att säkerställa att ökningen av den operativa förmågan inte ska påverkas av de övriga uppgifter som Försvarsmakten de facto ska hantera.

Utskottet har inte något att invända mot den ordningen att Försvarsmakten stöder statschefen i hans uppgifter som symbol bl.a. för landets försvarskrafter.

Utskottet avstyrker därmed motion 2017/18:2120.

Reservationer

1. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4–8, 10, 60, 63 och 74 samt

avslår motionerna

2017/18:1132 av Edward Riedl (M),

2017/18:1197 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,

2017/18:1654 av Krister Hammarbergh (M),

2017/18:3038 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 9,

2017/18:3105 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 14, 17, 19–22, 24 och 26–29.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige bör delas in i åtta militärregioner, Marinbas öst, Marinbas väst samt marinetachment i Härnösand och Färösund bör sättas upp inom fem år, arméförbanden ska organiseras och ledas i tre fördelningar och dessa arméfördelningar ska genomföra krigsförbandsövningar minst vart sjätte år. Vidare anser vi att man bör sätta upp sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad i Stockholm, tre amfibiebrigader och 40–50 bataljoner som fördelningsresurser. Ledningscentraler och andra mål som är av högt värde ska finnas i bergtrum eller skyddas på annat sätt. Upplands flygflottilj i Uppsala och Hälsinge flygflottilj i Söderhamn bör återupprättas. Ett gendarmeri med tyngre vapen och offensivare taktik än den reguljära polisen bör sättas upp i Stockholm, Göteborg och Malmö. Vi anser slutligen att Gotlands regemente bör inrättas och lokaliseras till Visby.

Riksdagen bör ställa sig bakom vad som anförs i reservationen och tillkännage det för regeringen.

2. Försvarsmaktsorganisationen, punkt 1 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 14, 17, 19–22, 24 och 26–29 samt

avslår motionerna

2017/18:1132 av Edward Riedl (M),

2017/18:1197 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,

2017/18:1654 av Krister Hammarbergh (M),

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4–8, 10, 60, 63 och 74,

2017/18:3038 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 9 och

2017/18:3105 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att möjligheten att placera ut tunga kustrobotar och ett kvalificerat artillerisystem på Gotland bör ses över. Vidare anser jag att möjligheten att öka arméns anfallsförmåga och stärka stridsgruppen på Gotland bör ses över. Möjligheten att organisera en stridsgrupp av brigadstorlek för att skydda Stockholm och möjligheten att utveckla fartygsförbanden bör även det ses över. Jag anser även att möjligheten att förstärka sjöstridskrafterna behöver ses över. Luftväret bör få kapacitet att täcka minst två större geografiska områden samt Gotland. Möjligheten att utöka antalet baser där luftstridskrafterna kan omlokalisera stridsflyget och möjligheten till att skyndsamt inrätta kvalificerat markskydd för luftstridskrafterna bör ses över. Slutligen anser jag att möjligheten att förstärka luftstridskrafternas basorganisation bör ses över.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

3. Övningsverksamhet, punkt 2 (M)

av Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 49 och
avslår motion
2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Vi anser att det finns stor potential i att vidareutveckla samarbetet och ytterligare samöva med Nato och USA när det gäller luftförsvaret. Under övningen Aurora samövade Försvarsmakten med amerikanska Patriotförband. Vi föreslår att detta samarbete utvecklas.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

4. Övningsverksamhet, punkt 2 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 10 och 11 samt
avslår motion
2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 49.

Ställningstagande

Jag anser att det bör genomföras beredskapskontroller och beredskapsövningar för att se i vilken mån den existerande försvarsmaktsorganisationen har förmåga att med kort varsel inta högre beredskap. Beredskapskontroller och beredskapsövningar är mycket angeläget eftersom Försvarsmakten i dag består av nyorganiserade förband som ska understödjas av en ny logistikorganisation. Jag anser därför att systemet måste prövas och svagheter identifieras.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Utbildningsfrågor m.m., punkt 3 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 33, 34, 36, 42 och 45.

Ställningstagande

Vi anser att den tidigare mönstringen av unga män och kvinnor var viktig för att få människor att engagera sig aktivt i försvarssektorn och för en ökad folkförankring. Samtliga unga män bör därför mönstras på en mönstringsplats, och det bör vara frivilligt för kvinnor. Vi anser att en tredygnskurs i grundläggande överlevnad ska hållas för alla i uniform i samband med mönstringen och att en värnpliktsutbildning av ca 10 300 värnpliktsuttagna soldater ska göras årligen. Befintliga tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) bör överföras till värnpliktig placering och kontinuerligt tjänstgörande personal (GSS/K) bör erbjudas tillsvidare-anställning. Lätta infanteribataljoner ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärnet. Slutligen anser vi att officers-utbildningen behöver ändras för att på ett bättre sätt tillmötesgå krigsförbandens behov. Därför behövs en förändrad struktur för officersutbildningen.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. Hemvärnets status i försvarsmaktsorganisationen, punkt 4 (M, C, L, KD)

av Allan Widman (L), Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Lotta Olsson (M) och Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 9 och

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att man bör se över möjligheten att öka hemvärnets status och möjligheter att utvecklas. Hemvärdet är en oumbärlig resurs som står för 40 procent av Sveriges väpnade försvar. De frivilliga i hemvärdet har hög tillgänglighet, god lokalkämdom och beprövd kompetens. Försvarsmakten har till regeringen lämnat förslag på en ny ledningsorganisation där man bl.a. föreslår nya organisationsenheter för stridskrafterna, men förslag om hemvärnets ledningsstruktur saknas. För att stärka hemvärnets position inom Försvarsmakten anser vi att hemvärdet bör organiseras som en egen stridskraft.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Hemvärnets fortsatta utveckling, punkt 5 (M)

av Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 19 och 20 samt avslår motion

2017/18:169 av Jeff Ahl (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att numerären på hemvärdet bör ökas med det långsiktiga målet att uppnå 30 000 personer. Det skulle stärka försvaret och det svenska territoriet betydligt med fler lokala förband som snabbt kan vara på plats vid en kris. Hemvärdet bör även fortsätta att utvecklas mot att kunna utföra mer kvalificerade uppgifter och få tillgång till mer modern materiel. Man har tilldelats granatkastare men vi anser att man även bör kunna utrustas med luftvärn av typen Robot 70 samt utbildas för att kunna bistå med att lägga reservbroar.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

8. Cyberfrågor, punkt 6 (M)

av Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 27–30.

Ställningstagande

Vårt samhälle i dag är helt beroende av fungerande it-system för alla vitala funktioner som exempelvis betalningsströmmar, vattenförsörjning, samhällsinformation och transporter. På senare år har attacker mot it-system orsakat problem som medfört att viktiga samhällsfunktioner legat nere. Attackerna har olika syften och utförs av olika aktörer och utgör ett stort hot mot samhällets funktionalitet såväl i fred som i händelse av kris eller konflikt. Vi anser därför att man ska utreda möjligheten att inrätta ett cybercenter inom Försvarmakten. Cyberarenan kommer att bli allt viktigare i framtiden, och Sverige måste ligga i framkant för att kunna såväl freda Försvarmaktens system från angrepp som ha en god aktiv cyberförmåga. Vi föreslår även att man skapar it-förband inom Försvarmakten med tidvis tjänstgörande personal. Försvarmakten ska även få möjlighet att teckna avtal med it-experter för kortare tjänstgöring. Det finns en stor potential i att låta de som i dag är tidvis tjänstgörande soldater växla mellan större it-företag och Försvarmakten. Slutligen anser vi att det bör tas fram en svensk cyberdoktrin. Utgångspunkten för en sådan doktrin ska vara att Sverige har en aktiv cyberförmåga men tydligt deklarerar att vi inte kommer att vara först med att använda den.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Övnings- och skjutfält, punkt 7 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 21 och 52 samt
2017/18:3266 av Roger Richtoff (SD) och
avslår motion
2017/18:2914 av Jesper Skalberg Karlsson (M).

Ställningstagande

Tiden för miljöprovning av skjutillstånd för Försvarsmakten vid skjutfält kan i vissa fall uppgå till över ett år. Det skapar problem för Försvarsmakten i en situation där skjutfälten behövs för att återuppbygga svensk försvarsförmåga, och därför behöver situationen åtgärdas. Vi anser att Försvarsmakten ska få ett undantag från de vanliga reglerna för miljöprovning med hänvisning till rikets säkerhet. Vi anser även att statens rätt till omedelbar expropriering av mark och byggnader av säkerhetspolitiska skäl bör utredas. Statens möjlighet att agera måste stärkas. Slutligen anser vi att militär infrastruktur inte får förstöras vid befintliga regements- eller övningsområden för att göra det möjligt att åter sätta upp fler brigader.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Moratorium om övnings- och skjutfält, punkt 8 (S, V)

av Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Alexandra Völker (S), Kent Härstedt (S), Paula Holmqvist (S), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Mattias Ottosson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi instämmer med motionärerna i motion 2017/18:3220 yrkande 16 om vikten av att säkerställa tillgången till skjutfält och övningsområden. Vi konstaterar att det finns möjlighet till undantag från avvikelser från miljöbalken. Vi utgår från att detta kan utnyttjas för att göra det möjligt att genomföra beslut om att höja krigsdugligheten i förbanden och att det kommer att användas av regeringen i den utsträckning det bedöms nödvändigt. Vi bedömer att syftet med detta är att långsiktigt höja krigsdugligheten och att stärka försvarsberedskapen under de omständigheter som angetts. Mot denna bakgrund ser vi inte något behov av att nu vidta ytterligare åtgärder och avstyrker därför motion 2017/18:3220 yrkande 16.

11. Frivilligorganisationer, punkt 9 (M)

av Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 21 och avslår motionerna

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 51 och 2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C).

Ställningstagande

Vi anser att medlemmar i de frivilliga försvarsorganisationerna bör krigsplaceras. De frivilliga försvarsorganisationerna har viktiga uppgifter gentemot den militära verksamheten i totalförsvaret, där man t.ex. utbildar och ansvarar för rekrytering till ca 6 000 specialistbefattningar i hemvärdet. Frivilligorganisationernas engagemang i Försvarsmaktens samlade krigsorganisation behöver vidgas och möjligheter att bemanna krigsorganisationen stärkas. De frivilliga försvarsorganisationerna har även en viktig roll i den civila verksamheten i totalförsvaret. Under många år har uppdragen till de frivilliga försvarsorganisationerna huvudsakligen fokuserat på uppgifter för att stärka den fredstida krisberedskapen. Ett arbete med att komplettera denna inriktning med ett särskilt fokus på det civila försvaret har påbörjats, men vi anser att mer behöver göras för att utveckla verksamheten i denna riktning. Krigsplacering av medlemmarna är en del av detta.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

12. Frivilligorganisationer, punkt 9 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 51 och avslår motionerna
2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 21 och
2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C).

Ställningstagande

Vi anser att medborgare som är aktiva i frivilligörelserna delvis ska ersättas indirekt för sina utlägg. Frivilligorganisationerna är viktiga komplement till Försvarsmakten och hjälper till med folkförankringen. Möjligheten till skattelättnader för frivilligpersonal bör därför prövas. Alternativt bör de få viss ersättning via sin pension.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Frivilligorganisationer, punkt 9 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C) och
avslår motionerna
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 51 och
2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

Jag anser att det ska utredas hur Sveriges sportskyttar och jägare kan bidra till totalförsvaret med sin kompetens. Sverige har ett försämrat säkerhetspolitiskt läge och behöver stärka såväl försvarsviljan som folkförankringen. Frivilliga försvarsorganisationer utgör en viktig resurs för den samlade krisberedskapen och försvarsförmågan som kan stärkas ytterligare om fler involveras. Med lokalkännedom, engagemang och organisationsförmåga finns möjligheten att utveckla ett närmare samarbete mellan Försvarsmakten, sportskyttar och jägare.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

14. Försvarsmaktens uniformsreglemente, punkt 11 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3267 av Roger Richtoff och Mikael Jansson (båda SD).

Ställningstagande

Vi anser att det ska införas ett förbud mot religiösa och politiska symboler på Försvarsmaktens uniformer. Till politiska symboler räknas inte flaggan på uniformen. Uniformens fördelar är att den är neutral samt att den stärker känslan av gemenskap mellan de som bär den, vilket är viktigt för de som ingår i förbanden. Försvarsmakten ska vara politiskt och religiöst neutral och ska skydda riket, dess befolkning och demokratin. Vi anser därför att avvikelser från uniformsreglementet försvårar tjänsteutövandet för soldaterna samtidigt som det försvårar och fördyrar för Försvarsmakten i och med att alla uniformsdetaljer måste anpassas för att klara de säkerhetskrav som finns på Försvarsmaktens uniformer.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

15. Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer, punkt 12 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 23.

Ställningstagande

Vi anser att Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer ska avvecklas. Alla soldater ska få utbildning i lokala

sedvänjor och könsroller i det land där de ska tjänstgöra. Vi anser att centrumet bör avvecklas eftersom kompetensen inte behövs för att fullgöra tjänsten.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

16. Upphandlingsfrågor, punkt 13 (S, V)

av Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Alexandra Völker (S), Kent Härstedt (S), Paula Holmqvist (S), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Mattias Ottosson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 46.

Ställningstagande

Vi bedömer att det i allt väsentligt finns en stor enighet när det gäller de slutsatser som dras i utredningen Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88) och som även regeringen ställer sig bakom i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1). Regeringen har samtidigt konstaterat att det behöver göras en fördjupad analys av vissa frågor som rör hur ansvaret för upphandling och vidmakthållande av Försvarsmaktens materiel fördelas mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk. Vi anser att regeringens pågående analysarbete inte bör föregripas och avstyrker därför motion 2017/18:3222 yrkande 46.

17. Innovationsupphandlingar , punkt 14 (M)

av Hans Wallmark (M), Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 45.

Ställningstagande

Sverige har en livskraftig och viktig högteknologisk försvarsindustri som bidrar till att stärka Sveriges säkerhet. Cirka 30 000 människor är direkt sysselsatta i den svenska försvarsindustrin och betydligt fler om man räknar in underleverantörerna. Sverige har ett antal stora försvarsföretag som är exportberoende och som har förmåga att leverera helhetslösningar för hela vapenplattformar. Framtidens försvarsindustri går i allt högre utsträckning mot att civil teknik integreras i militär teknik. Nya förmågor som cyberförsvar, rymdteknik, nanoteknik och autonoma system kräver en mycket hög teknologisk nivå samtidigt som även tekniken i existerande plattformar blir mer avancerad. Vi anser att innovationsupphandlingar ska övervägas i högre utsträckning än i dag. Innovationsupphandling innefattar dels upphandling som sker på ett sådant sätt att den inte utesluter nya lösningar, s.k. innovationsvänlig upphandling, dels upphandling av innovation, som innebär upphandling av framtagande av nya lösningar som ännu inte finns på marknaden. Vi föreslår även att möjligheten att upphandla hela förmågor bör utnyttjas. Sverige behöver utnyttja de stora svenska teknik- och industriföretagen för att genomföra upphandlingar där försvaret inte bara upphandlar själva varan utan även underhåll och logistiktjänster. En aktör tar därigenom ansvar för att leverera hela förmågan som huvudentreprenör. Ett sådant förfarande kommer dock att ställa stora krav på en relevant kravspecifikation, spårbarhet och rimliga marginaler i affären.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

18. Prio, punkt 15 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 43.

Ställningstagande

Vi anser att en utredning bör tillsättas för att utreda kostnader och vinster med ett byte och möjliga vinster i funktion med ett eget system i stället för det SAP-baserade systemet Prio. Systemet har kritiserats för att vara tungrovt och långsamt, och därför skulle en oberoende översyn av systemet kunna peka på

vad som behöver förbättras. Om en sådan utredning anser det lämpligt att ersätta Prio bör det göras snarast.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

19. Vindkraft, punkt 16 (SD, -)

av Mikael Jansson (-) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 62 och
avslår motion
2017/18:3393 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att vindkraftverk inte ska tillåtas inom en radie av fyra mil runt de gamla Bas 90-flygplatserna eftersom det kan vara aktuellt att återaktivera dessa med anledning av det nya säkerhetsläget. Avvecklingen av ett stort antal krigsflygbaser påverkar Sveriges luftförsvarsförmåga negativt. Det skydd och den rörlighet som flygvapnet tidigare hade har till stor del gått förlorad. För att kunna återställa denna förmåga är det av stor vikt att bevara de möjliga krigsflygplatser som fortfarande finns kvar.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

20. Vindkraft, punkt 16 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3393 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motion
2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 62.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen ska ge i uppdrag åt Försvarsmakten att återkomma med ett underlag för hur övningsverksamheten skulle kunna organiseras utan att vara ett hinder för Blekinge Offshore att bygga vindkraftverk och utan att Försvarsmakten drabbas negativt på lång sikt. I dag kan Försvarsmakten sätta stopp för planerade byggen av havsbaserad vindkraft om man upplever att de inkräktar på vad man använder som militärt övningsområde. Jag anser att det måste vara fullt möjligt att både bygga ut den havsbaserade vindkraften där förutsättningarna är som bäst och ge Försvarsmakten rimliga förutsättningar till övningsverksamhet. När konflikter uppstår som sätter stopp för viktiga utbyggnader av förnybar energi måste regeringen ta ansvar för att hitta en framåtsyftande lösning.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

21. Översyn av systemet med adjutanter, punkt 17 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2120 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att det ska göras en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion. En adjutant vid det svenska hovet är en officer som biträder en kunglig person i tjänst, dvs. medverkar när de kungligas program genomförs. En adjutant kan kort beskrivas som en knutpunkt för alla som vill tala med eller informera den kungliga personen samt en länk mellan hovet, ambassader, polis, arrangörer och den kungliga personen vid resor, särskilt utomlands. I dag är det Försvarsmakten som står för lön och ersättningar till adjutanterna. Vi anser inte att kostnaden för adjutanterna när de tjänstgör vid hovet ska bäras av Försvarsmakten eller någon annan statlig myndighet. Det bör därför göras en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:169 av Jeff Ahl (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvuddelen av den krigsplacerade personalen bör ha sin personliga militära utrustning, inklusive eldhandvapen, hemma, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöld av ammunition eller vapen från krigsplacerad personal bör rendera i fängelsestraff om 10 till 15 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten eller särskilt utbildad militär personal bör genomföra regelbundna säkerhetskontroller av förvaringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilt utsedd militär personal bör genomföra slumpvisa inventeringar av de krigsplacerades personliga utrustning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1132 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillåta byggandet av en inomhusanläggning för skyddscentrum i Umeå och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1197 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla Visby flygplats och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1654 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att upprätta en komplett armégarnison i Boden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2017 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige geografiskt bör delas in i åtta militärområden (avsnitt 3.2) och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Marinbas öst, Marinbas väst samt ett marindetachment i Härnösand respektive Fårösund sätts upp inom fem år (avsnitt 3.2, och 18.6–9) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de svenska arméförbanden ska organiseras i och ledas av tre fördelningar: en i nord, en i syd och en däremellan, ”mitt”, (avsnitt 3.3) och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad i Stockholm och tre amfibiebrigader successivt bör sättas upp (avsnitt 3.2, 17 och 18) och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 40–50 behövliga bataljoner successivt sätts upp som fördelningsresurser (avsnitt 3.3 och 14.1–4) och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ledningscentraler och andra mål som är högvärdiga för fienden ska finnas i bergtrum eller skyddas på annat sätt (avsnitt 4.3 och 6) och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens rätt till omedelbar expropriering av mark och byggnader av säkerhetspolitiska skäl bör utredas (avsnitt 8.3) och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmaktens gendercentrum ska avvecklas (avsnitt 9.3) och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en tredygnskurs i grundläggande överlevnad ska hållas för alla i uniform vid mönstringen (avsnitt 12.1) och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värnpliktsutbildning inom grundläggande militär utbildning (GMU) av ca 10 300 värnpliktsuttagna soldater årligen (avsnitt 12.1) och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att befintliga GSS/T överförs till värnpliktig placering och att GSS/K erbjuds tillsvidareanställning (avsnitt 12.3–4) och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lätta infanteribataljoner bestående av delar av reserven ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärdet (avsnitt 16.1 och 16.3) och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att utreda kostnader och vinster vid ett byte och möjliga vinster i funktion med ett eget system i stället för SAP-baserade Prio (avsnitt 12.7) och tillkännager detta för regeringen.

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att officersutbildningen ska börja med ett femårigt schema (avsnitt 12.9) och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medborgare aktiva i frivilligrörelserna delvis ska ersättas för sina utlägg indirekt (avsnitt 15) och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att infrastruktur inte får förstöras ytterligare vid de listade regementena och övningsområdena (avsnitt 17.3) och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planer för att återuppsätta flottiljerna Upplands flygflottilj (F16 Uppsala) och Hälsinge flygflottilj (F 15 Söderhamn) bör tas fram för att stärka luftförsvaret av huvudstaden (avsnitt 19.4) och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraft inte ska tillåtas inom en radie av fyra mil runt de gamla Bas 90-flygplatserna, eftersom de kan vara aktuella att återaktivera i det nya säkerhetsläget (avsnitt 19.6), och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla fördelningarna (när de är upprättade) ska genomgå krigsförbandsövningar (KFÖ) minst vart sjätte år (avsnitt 21.2) och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett gendarmeri med tyngre vapen och offensivare taktik än den reguljära polisen bör sättas upp med regional placering i Stockholm, Göteborg och Malmö (avsnitt 26.5.2) och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2120 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av hela systemet med adjutanter som omfattar såväl finansiering som funktion och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2914 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att långsiktigt utveckla och stärka Försvarmaktens möjligheter att öva på Tofta skjutfält och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3038 av Allan Widman m.fl. (L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tydligt rationaliseringskrav på Högkvarteret och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3105 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bemyndiga regeringen att inrätta Gotlands regemente som organisationsenhet i Försvarsmakten och lokalisera det till Visby (avsnitt 1.2) och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka hemvärnets status och möjligheter att utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett moratorium mot att avveckla befintliga övnings- och skjutfält och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3222 av Hans Wallmark m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra hemvärnet till en egen försvarsgren och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka numerären i hemvärnet med det långsiktiga målet att uppnå 30 000 personer och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utveckla hemvärnet mot att kunna utföra mer kvalificerade uppgifter och få tillgång till mer modern materiel och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krigsplacera medlemmar i de frivilliga försvarsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett cybercentrum i Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa it-förband i Försvarsmakten med tidvis tjänstgörande personal och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Försvarsmakten teckna avtal med it-experter för kortare tjänstgöring i Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en svensk cyberdoktrin och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna att genomföra innovationsupphandling av försvarsmateriel och tillkännager detta för regeringen.

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att genomföra större funktionsupphandlingar av hela förmågor och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samöva Patriotsystemet med USA på svenskt territorium och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3266 av Roger Richtoff (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöprovning för Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3267 av Roger Richtoff och Mikael Jansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot religiösa och politiska symboler på Försvarsmaktens uniformer och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3393 av Birger Lahti m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Försvarsmakten att återkomma med ett underlag för hur övningsverksamheten kan organiseras utan att utgöra ett hinder för byggandet av Blekinge Offshore och utan att drabbas negativt på lång sikt och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3491 av Daniel Bäckström och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur Sveriges sportskyttar och jägare med sin kompetens kan bidra till totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3827 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapsövningar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapskontroller och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utplacera tung kustrobot på Gotland och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utplacera ett kvalificerat artillerisystem på Gotland och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka arméns anfallsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avsevärt förstärka stridsgruppen på Gotland och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att organisera en stridsgrupp av brigadstorlek för skyddet av Stockholmsområdet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utveckla fartygsförbandens förmåga att snabbt ombasera från en kuststräcka till en annan och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förstärka sjöstridskrafterna för att säkerställa möjligheten till skydd av importsjöfart och mottagande av utländsk hjälp i anslutning till västkusten samtidigt som sjöstrid bedrivs på ostkusten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att luftvärnet ska ha kapaciteten att täcka minst två större geografiska områden samt Gotland och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka antalet baser där luftstridskrafterna kan omlokalisera stridsflyget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skyndsamt inrätta ett kvalificerat markskydd av luftstridskrafterna och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förstärka luftstridskrafternas basorganisation och tillkännager detta för regeringen.